

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

พิไลศรี แซ่เจ็ง

ปัญหาพิเศษนี้ส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการบริหาร และคณะกรรมการควบคุม
มาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการบริหาร ได้พิจารณาปัญหาพิเศษฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
ทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการบริหาร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ชยสร สมบุญมาก)

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการบริหาร

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ชยสร สมบุญมาก)

กรรมการ

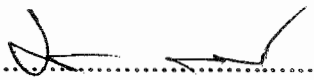
(อาจารย์.ดร.สมโภชน์ มายะรังษี)

กรรมการและเลขานุการ

(อาจารย์สุปราณี ธรรมพิทักษ์)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับปัญหาพิเศษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ

(รองศาสตราจารย์.ดร.สรุติ สกุรัตน์)

วันที่ ๙ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์สุปราณี ธรรมพิทักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รวมถึงคณาจารย์ท่านอื่น ๆ อีกหลายท่าน ที่ไม่อาจกล่าวได้ทั้งหมด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียด ถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขและวิจารณ์ผลงานทำให้งานวิจัย มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ ตลอดจนผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา นายสมชัย แซ่เจิน และนางหว่างอึ้งม้วย แซ่ว่อง และพี่ น้อง หลาน ๆ ทุกทุกคนในครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ รวมถึงกำลังใจในยามที่ท้อแท้ โดยเฉพาะคุณพ่อและคุณแม่ที่ดูแลตลอดในยามที่ไม่สบายกายและไม่สบายใจ โดยเป็นกำลังใจให้ลูกเสมอ และดูแลเป็นอย่างดีที่สุดตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณอา นายสมโชค เจนวาณิชย์สกุล และนางสุดา เจนวาณิชย์สกุล ที่บอกให้ลูกขึ้นทุกครั้งทีล้มลง พร้อมประคองดูแลด้วยความรักอยู่เสมอเหมือนลูกคนหนึ่ง

ขอขอบคุณน้องที่น่ารักอย่าง นางสาววรรณวิไล แซ่ว่อง ลูกพี่ลูกน้องที่คอยเป็นห่วง และดูแลที่คนนี้เสมอในทุกยามที่มีทุกข์ รวมถึงเพื่อนที่น่ารักอย่าง นางสาวปรารถนา เรือนปิ่น ผู้ที่เป็นทั้งเพื่อน และน้องที่ดีให้กำลังใจ และให้สิ่งที่ดีมาตลอดที่รู้จักกัน

และขอขอบคุณเพื่อน ๆ นางสาวสมณฑา ยงสุวรรณกุล นางสาวร้อยทอง สันทสานนท์ และนายสมจิต ธนศิริสุข ที่เป็นที่ปรึกษาและดูแลและให้กำลังใจมาตลอดจนจบการศึกษานี้ รวมถึงเพื่อน ๆ ทุก ๆ คนในห้องที่ให้ความช่วยเหลือกันมาตลอด

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแด่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

พิไลศรี แซ่เจิน

ชื่อปัญหาพิเศษ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง
ชื่อผู้เขียนปัญหาพิเศษ พิไลศรี แซ่เจน
สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทั่วไป)
ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ แจกแจงความถี่ และหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ทั้งในด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.11 ด้านห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.23 ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 2.62 ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 2.75 ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.14

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	7
หลักการพัฒนาสังคมและชุมชน.....	10
การท่องเที่ยว.....	28
มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ.....	39
ประวัติและความเป็นมาของบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินงานวิจัย	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	57
4 ผลการวิจัย	59
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	59
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง	61
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา จากแบบสอบถามปลายเปิดเป็นข้อคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักท่องเที่ยว	68
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	71
สรุปผลการวิจัย	71
อภิปรายผล	73
ข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	83
ประวัติย่อของผู้เขียนปัญหาพิเศษ	93

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	จำนวน และร้อยละ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 59
2	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ.. 62
3	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ..... 63
4	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า 64
5	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านความปลอดภัย 65
6	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม 66
7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน 67
8	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านภาพรวม..... 68
9	ข้อเสนอแนะความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง 69

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ..... 42

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศและสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างมาก โดยอาศัยการลงทุนที่ค่อนข้างต่ำ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดงานและสร้างรายได้ให้กับบุคคลหลายกลุ่ม ทั้งนี้เพราะการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจจำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมรองรับหลายลักษณะ เป็นต้น ว่าการคมนาคม การขนส่ง ร้านอาหาร ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ธุรกิจให้เช่า รับเหมาธุรกิจที่พัก โรงแรม รีสอร์ทและธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ อาจนำไปสู่ความเสื่อมโทรมและการเสื่อมสภาพของความเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ย่อมมีผลกระทบไปถึงบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม การช่วยกันดูแลรักษาระวังป้องกัน รวมตลอดจนร่วมแรงร่วมมือกันเอาใจใส่ในแหล่งท่องเที่ยวของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางที่จะช่วยรักษาสภาพให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงสภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปได้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มคนอย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว ผู้ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว และบุคคลที่ถูกจัดว่าเป็นเจ้าของท้องถิ่นหรือผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะเป็นจุดที่กลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม มีความสนใจร่วมกัน (common interest) บุคคลในกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้แก่นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยว โดยยินดีรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในระดับที่เขาพอใจ ในส่วนของผู้ประกอบการจะพยายามเอื้ออำนวยความสะดวกสบายและบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อแลกเปลี่ยนกับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว บุคคลในกลุ่มที่ 2 กลุ่มดังกล่าวนี้ จะไม่ใส่ใจกับความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ตรงกันข้ามกับบุคคลในกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่โดยตรง ความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเสื่อมโทรม อาชีพ หรือรายได้ ย่อมหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา ด้วยเหตุนี้บุคคลกลุ่มนี้คือผู้ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้คงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุด (มนัส สุวรรณ, 2541, หน้า 14)

การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์รู้จักเดินทางท่องเที่ยวไปยังถิ่นต่าง ๆ มานานแล้ว ได้กล่าวถึงการเดินทางท่องเที่ยวของมนุษย์สมัยก่อนไว้สรุปได้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวของมนุษย์มีมาแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ โดยที่ในอดีตนั้นการท่องเที่ยวของมนุษย์ส่วนใหญ่จะเกิดจากการเดินทาง เพื่อวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การแสวงหาถิ่นฐาน การติดต่อค้าขาย การจาริกแสวงบุญ การเชื่อมความสัมพันธ์และการรักษาสุขภาพอนามัย จากการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทำให้มนุษย์ได้ผ่านพบสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างจากที่เคยเห็นอยู่ในถิ่นของตนเอง ทำให้ผู้เดินทางได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ รู้สึกสนุกและตื่นเต้น นอกจากนี้แล้วยังทำให้เป็นการพักผ่อนหย่อนใจได้อีกทางหนึ่ง (สุภาพร มากแจ้ง, 2539, หน้า 5 - 6)

และยังกล่าวต่ออีกว่าปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของคนทั่วไปมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการพักผ่อนคลายเครียดพร้อม ๆ กับการได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพและสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น และเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นอีกด้วย อีกทั้งในปัจจุบันการคมนาคมก็สะดวกรวดเร็วขึ้นกว่าสมัยก่อนมาก เมื่อการท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของคนทั่วไปและแต่ละประเทศ ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังมากขึ้น การท่องเที่ยวนอกจากจะมีประโยชน์โดยตรงกับนักท่องเที่ยวดังกล่าวแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย รัฐจึงจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและปัจจัยต่าง ๆ ที่จะเอื้อต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างดีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่กำลังเป็นที่นิยมของคนทั่วไป

ภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน (เพ็ญลักษณ์ เกตุทัต, 2546, หน้า 1)

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

และยังกล่าวต่ออีกว่าเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศสูงสุดเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism development) อันหมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันมีคุณค่าอย่างรอบคอบและชาญฉลาด ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระยะเวลานานที่สุด เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ขณะเดียวกันคุณภาพของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมต้องดีขึ้น แม้จะมีการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นก็ตาม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและหลักการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2541 - 2546 โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้มีความรู้

ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดโครงการเยาวชนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว อาทิ การเก็บขยะในแหล่งท่องเที่ยว การจัดนำเที่ยวค้ำน้ำ คูนก ซี่งกรยานเสือภูเขา เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), ม.ป.ป., หน้า 2 - 3) นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวตามลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยวแบ่งได้ 3 ประเภท คือ 1) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ เป็นต้น 2) ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถานและศาสนา ได้แก่ วัด ชุมชนโบราณ อุทยานประวัติศาสตร์ และ 3) ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ทะเล น้ำตก เป็นต้น ในบรรดาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้นิยมท่องเที่ยวกันมาก เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำพุร้อน ซึ่งแหล่งน้ำพุร้อนในประเทศไทยมักพบอยู่ในบริเวณหินภูเขาไฟที่ดับแล้ว หรืออยู่บริเวณใกล้หินแกรนิตและหินตะกอน กระจายอยู่เกือบทุกภูมิภาค อุณหภูมิน้ำร้อนที่ผิวดินอยู่ระหว่าง 40 - 100 องศาเซลเซียส แหล่งน้ำพุร้อนและน้ำแร่ตามธรรมชาติของไทยเหล่านี้ ล้วนมีศักยภาพสูงมีลักษณะทางกายภาพเหมาะสมต่อการลงทุนเพื่อพัฒนาให้มีมาตรฐาน ทั้งในด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น เป็นที่อาบน้ำแร่ การทำห้องอบเซาน่า และการทำสรวายน้ำแร่ร้อน เป็นต้น

วินิจ รังผึ้ง (ออนไลน์, 2550) แต่อาจเพราะว่าเมืองไทยเป็นเมืองร้อน น้ำพุร้อนในธรรมชาติ จึงมิได้ถูกนำมาใช้ในเชิงสุขภาพกันอย่างแพร่หลายเหมือนเช่นในประเทศแถบเมืงหนาวอย่างประเทศญี่ปุ่นที่นิยมอาบน้ำแร่กันทั้งประเทศ แต่ในปัจจุบันกระแสการดูแลสุขภาพด้วยน้ำแร่ร้อนจากธรรมชาติได้รับความนิยมสูงขึ้น แหล่งน้ำพุร้อนหลายแห่งจึงได้มีบริการสถานอาบน้ำแร่กันมากขึ้น และคาดว่าในอนาคตจะมีการเติบโตอย่างแน่นอน

จังหวัดยะลา มีแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ 1 แหล่ง ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการลงทุนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ น้ำพุร้อนบ้านบ่อน้ำร้อน ถือเป็นเอกลักษณ์และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ขึ้นชื่อของจังหวัดยะลา สภาพการณ์ในปัจจุบันบริเวณบ่อน้ำพุร้อนบ้านบ่อน้ำร้อนมีประชากรและนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าแหล่งน้ำพุร้อนบ้านบ่อน้ำร้อนเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดยะลา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมนจากประชาชนในจังหวัด และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประกอบกับประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการให้พัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนบ้านบ่อน้ำร้อน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจต้องการศึกษาหาความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนให้ตรงต่อความพึงพอใจของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง จังหวัดยะลา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ บ่อน้ำร้อนเมืองเบตง หมู่ 2 ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ไว้ดังนี้
 - 2.1 ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ
 - 2.2 ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ
 - 2.3 ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า
 - 2.4 ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย
 - 2.5 ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
 - 2.6 ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
3. ขอบเขตด้านประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง ไว้ที่ 400 คน
 - ประชากรที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง จำนวน 400 คน
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน ไว้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ถึงวันที่ 15 เมษายน 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพึงพอใจ หมายถึง การแสดงความรู้สึก การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ซึ่งได้แยกความพึงพอใจออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ น้ำพุร้อนธรรมชาติที่จะนำมาให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการอาบ หรือดื่ม หรือเพื่อการรักษาโรคต้องมีคุณสมบัติทางเคมี และคุณสมบัติทางกายภาพและชีวภาพ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการรักษาทางการแพทย์

2. ห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ ภายในห้องน้ำ/ บ่อน้ำ/ สระว่ายน้ำ ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ให้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำพุร้อน และไม่ก่อให้เกิดการแพร่เชื้อโรคต่อผู้ให้บริการ

3. ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ให้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำพุร้อน

4. การจัดการด้านความปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความพร้อมในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยตลอดระยะเวลาที่ให้บริการ รวมไปถึงความสามารถในการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้

5. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการด้านกำจัดของเสียต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดมลพิษด้านต่าง ๆ ต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและพื้นที่โดยรอบ และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของลักษณะภูมิประเทศ

6. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อการใด ๆ ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติเดิม รวมไปถึงการจัดตั้งลักษณะภูมิประเทศหรือความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของตน ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างยั่งยืน

บ่อน้ำร้อนเบตง หมายถึง บ่อน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลตาเนาะ - แมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา สามารถนำมารักษาอาการปวดเมื่อยตามร่างกายได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อได้ทราบความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง จังหวัดยะลา
2. เพื่อได้ทราบถึงข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง จังหวัดยะลา

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำเสนอเป็นประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
2. หลักการพัฒนาสังคมและชุมชน
3. การท่องเที่ยว
4. มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ
5. ประวัติและความเป็นมาของบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) ได้มีผู้ให้ความหมายและแนวคิดไว้ต่างหลายความหมาย ซึ่งมีผู้กล่าวถึงแนวคิดนี้ไว้จำนวนมาก เช่น

ซูชีพ อ่อนโคกสูง (2522, หน้า 108 - 109) กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ ซึ่งหมายถึงความรู้สึก ที่คนเรามีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ต้องมีประสบการณ์ บุคคล วัสดุสิ่งของ หรือสถานที่ โดยการที่บุคคลมีความพึงพอใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ต้องมีประสบการณ์ในทางตรงหรือทางอ้อมต่อสิ่งนั้น

กาญจนา อรุณสอนศรี (2546) กล่าวว่า ความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและต้องมีสิ่งเร้าที่ตรงต่อความต้องการของบุคคล จึงจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ดังนั้นการสร้างสิ่งเร้าจึงเป็นแรงจูงใจของบุคคลนั้นให้เกิดความพึงพอใจในงานนั้น

ประทุม สระทองยอด (2547, หน้า 8) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีความชอบใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับสิ่งที่ต้องการหรือบรรลุจุดมุ่งหมายระดับหนึ่งและรู้สึกนั้นจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นได้รับการตอบสนอง

ประสาน กระแสสินธุ์ (2543, หน้า 6) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ขึ้นกับค่านิยมและประสบการณ์ที่ได้รับ

วิรุฬ พรรณเทวี (2542) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดี จะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้าม อาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย

สายจิตร์ สิงหเสนี (2546, หน้า 14) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ แต่ถ้าเมื่อใดที่สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งใดสร้างความรู้สึกผิดหวังไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกไม่พึงพอใจจากความหมายที่กล่าวมา

สุเทพ บุญคำ (2542, หน้า 27) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกในทางบวกหรือความรู้สึกในทางที่ติดต่อกับสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล เมื่อได้รับการตอบสนองตามความต้องการ

อุทัยพรรณ สุดใจ (2545, หน้า 7) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาจจะเป็นไปในเชิงประเมินค่า ว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ)

อรรถพร หาญวานิช (2546, หน้า 29) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติ หรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้น ๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้นๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติ ความรู้สึกที่ดีที่ชอบพอใจหรือประทับใจ เมื่อได้รับการตอบสนองในสิ่งนั้น ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ คนจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำเมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์

ทั้งด้านวัตถุ และด้านจิตใจ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเขาได้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

สุทธิ ปิ่นมา (2535, หน้า 9 อ้างถึงใน พรพรรณ เกิดในมงคล, 2542, หน้า 26 - 27) ได้อธิบายความพึงพอใจของลูกค้านำต่อการบริการของธนาคารกสิกรไทย สาขาภาพสินธุ์ หมายถึงความรู้สึกที่ดีที่ชอบ พอใจ หรือประทับใจ ที่เกิดขึ้นเมื่อมาใช้บริการ ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพนักงานและการต้อนรับ
2. ด้านสถานที่ประกอบการ
3. ด้านความสะดวกที่ได้รับ
4. ด้านข้อมูลที่ได้รับบริการ
5. ด้านระยะเวลาในการดำเนินการ

สุเทพ บุญคำ (2542, หน้า 29) ให้แนวคิดว่าการวัดระดับความพึงพอใจควรวัดจากคุณลักษณะ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
2. ด้านความเสมอภาคและเป็นธรรม
3. ด้านความสะดวกที่ได้รับ
4. ด้านวิธีการบริการ
5. ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิด ทฤษฎีความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความต้องการตอบสนองการบริการจนเกิดความรู้สึกที่มีความพึงพอใจ จากสิ่งที่ได้รับ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการบริการเช่น ความรวดเร็วว่องไว ความเหมาะสม ความเสมอภาค เป็นต้น ส่วนความพึงพอใจทางด้านจิตใจ เช่น การร้องขอความช่วยเหลือ และได้รับการช่วยเหลือโดยเร็ว เป็นต้น

การวัดความพึงพอใจ

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธ์ (2536, หน้า 24) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างประสิทธิผลของการนำนโยบายการให้บริการแก่ประชาชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร โดยวัดความพึงพอใจของประชาชนจาก 2 มิติคือ ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และผลิตภัณฑ์หรือตัวบริการที่ได้รับ

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2529) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ทักษณคดี หรือเจตคติเป็นนามธรรม เป็นการแสดงออกก่อนข้างซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัด ทักษณคดีได้โดยตรง แต่เรา

สามารถที่จะวัดทัศนคติได้โดยอ้อมโดยวัดความคิดเห็นของบุคคล เหล่านั้นแทน ฉะนั้น การวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตที่จำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อม เกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาของการวัดโดยทั่ว ๆ ไป

ภณิดา ชัยปัญญา (2541) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่แท้จริง
3. การสังเกตเป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจหมายถึง การสนองตอบหรือตอบรับการได้รับจากบริการต่างๆ โดยผู้ให้บริการจะเป็นผู้กำหนดตัวชี้วัดว่าในการให้บริการต่าง ๆ ซึ่งในการประเมินจะทำให้รู้ถึงความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจออกมา

หลักการพัฒนาระดับสังคมและชุมชน

ความหมายหลักการพัฒนาระดับสังคมและชุมชน

ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (2552, ออนไลน์) การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment)
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (population change)
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (isolation and contact)
4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (social and cultural structure)
5. ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (knowledge and technology)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง หรือนโยบายของผู้นำประเทศ

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (change & resistance to change)

สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ถิ่นความครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ แต่ที่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญของการพัฒนา ก็คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (direction for change) ในลักษณะที่ก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ อาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิธีการผลิตเปลี่ยนจากการยังชีพเป็นวิธีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้นคำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก โดยความหมายกว้าง ๆ ทั่วไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

แล้วยังกล่าวต่อไปอีก องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนา วัตถุประสงค์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายของกระทำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิชาการที่ว่าด้วยการพัฒนา

คำถามที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนาที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

จากการศึกษาเชิงวาทกรรม (discourse studies) พบว่า มีการแอบแฝงซ่อนเร้นความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ นั่นคือ การพัฒนาที่ผ่านมาในอดีตเป็นเพียงการบิดเบือน ซ่อนเร้นฉันทมติเชิงวิชาการที่แท้จริงของพัฒนาศาสตร์ โดยพยายามใช้วาทกรรมครอบงำระบบความคิด รวมไปถึงการชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเป้าหมายให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ผู้สร้าง

วาทกรรมต้องการ นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีข้อคิดเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ภายใต้เงื่อนไขที่บริสุทธิ การพัฒนาที่แท้จริงไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากไม่สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงเชิงลบของสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม โดยแก่นแท้แห่งศาสตร์นั้น การพัฒนา (development) มีความหมายเป็นสองนัย ก็คือ

1. ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์

2. ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณา โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้น หรือเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม

2.2 มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นต่อเนื่องกันไป

2.3 มีลักษณะเป็นพลวัตร ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

2.4 มีลักษณะเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้งบประมาณ และสิ่งสนับสนุนเท่าใด ใครรับผิดชอบ

2.5 มีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา

2.6 มีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง

2.7 การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ หรืออาจจะเกิดขึ้นเอง

2.8 มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด ในระดับใด

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่การกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (planned change)

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

วิทยากร เชียงภูถ (2527) เขียนไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงนั้น หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมและจิตใจอย่างสงบสันติ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ทั้งยังรวมความไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การพักผ่อนหย่อนใจ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532) สรุปว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ได้มีการศึกษาเชิงประเมินผลการพัฒนา พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงปรารถนาหลายประการ นับตั้งแต่เริ่มมีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปีพุทธศักราช 2504 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศวิทยา (social ecology) ของสังคมไทย ผลที่คาดหวังสำคัญหลายประการไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้นักคิดจากหลายสำนักความคิดพากันหยิบยกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางถึงความล้มเหลวเหล่านั้น พร้อมทั้งมีการเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ บางแนวคิดได้รับการยอมรับจากสาธารณชนและกลุ่มผู้บริหารจนนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเชื่อในเอกลักษณ์ รวมทั้งความเข้มแข็งของวัฒนธรรม บางแนวคิดชูประเด็นการเรียนรู้ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของคนพร้อมทั้งการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบน่าเชื่อถือและปฏิบัติตาม ในขณะที่นักคิดบางสำนักมีความคิดพยายามใช้ยุทธศาสตร์ทางศาสนา (religious strategy) มาชี้นำทางออกให้แก่สังคมไทยบนพื้นฐานแห่งนัยยะสำคัญตลอดจนความโดดเด่นทางวิชาการที่ว่า ความดีต้องอยู่เหนือความชั่วเสมอ โดยละทิ้งเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านมิติของเวลา (time) พลังทางลบ (negative social force) ที่ทำให้เกิดการต่อต้านเปลี่ยนแปลงอันไม่พึงปรารถนาในสังคม

ประกายความคิดเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความพยายามที่จะถักทอและบูรณาการความโดดเด่นจากแนวความคิดหลากหลายกระแสเข้าด้วยกัน นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีการเสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงนิเวศ (green development) เศรษฐศาสตร์เชิงนิเวศ (green economics) เศรษฐศาสตร์กระแสกลาง (mid - stream economy) หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) โดยมีความเชื่อพื้นฐานของการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติแก่ผู้คนรุ่นหลัง แล้วกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

แนวใหม่ ด้วยการวิพากษ์อย่างแหลมคมต่อแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (positivism) อัตนนิยม (individualism) ที่ยึดเอาความพึงพอใจของมนุษย์ตามหลักการของอรรถประโยชน์นิยม หน่วยสุดท้าย (marginal utility) ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความหายนะและการทำลายล้าง ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรงในปัจจุบัน จากการวิเคราะห์เจตนารมณ์ของแต่ละแนวคิด ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า โดยแท้ที่จริงแล้ว นักคิดแต่ละยุคสมัย แต่ละสำนักคิด ต่างมีเจตนารมณ์บางอย่างร่วมกัน คือ สันติสุข ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ของสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิก สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ วิธีคิด สำนักคิด (school of thought) ของเขตของการคิด (boundary) ลักษณะการมองปัญหา การให้ความหมายและวิธีการในการทำความเข้าใจ รวมทั้งการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (approach) ของกลุ่มแนวคิดเหล่านั้น

ดังนั้น ผู้ที่ศึกษาวิชาการทางด้านการพัฒนาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านวิชาการรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งสถานะของการดำรงอยู่ ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้เหล่านี้

การพัฒนาชุมชนเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่พยายามใช้หลักบูรณาการบนพื้นฐานความเชื่อและความเข้าใจเบื้องต้นหลายประการร่วมกันดังต่อไปนี้

ประการแรก การพัฒนาและการพัฒนาชุมชนมีความแตกต่างกันหลายประการ ทั้งในด้านแนวความคิดที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อ หลักการ รวมทั้งวิธีการต่าง ๆ การพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) ซึ่งมีพัฒนาการทางวิชาการอย่างเป็นระบบไม่เกินหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การขาดทฤษฎีตลอดจนองค์ความรู้เชิงลึกที่มีลักษณะเฉพาะด้าน ทำให้การพัฒนาชุมชนมีลักษณะทางวิชาการที่เรียกว่า การพึ่งพาทางทฤษฎี (theoretical dependency) ซึ่งหมายถึง การเอาแนวคิด ทฤษฎี กระบวนการ วิธีการจากศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น สังคมวิทยา (sociology) มานุษยวิทยา (anthropology) การศึกษา (education) รัฐศาสตร์ (political science) เศรษฐศาสตร์ (economics) จิตวิทยา (psychology) และอื่น ๆ มาบูรณาการแนวคิดขึ้นมาใหม่ เงื่อนไขดังกล่าวทำให้ผู้ที่สนใจทางด้านพัฒนาชุมชนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ รอบด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ศาสตร์แห่งการพัฒนา ก็คือ บูรณาการหรือนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งมุ่งหวังจะสร้างองค์รวมแห่งความรู้ให้แก่ผู้ที่มุ่งมั่นที่จะศึกษา อย่างไรก็ตาม ลักษณะการพึ่งพาทางทฤษฎีของวิชาการทางด้านพัฒนานี้เองที่ทำให้การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติมีจุดเน้นหนักแตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานความรู้ ความเชื่อ

แนวคิด ของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารงานและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านการพัฒนา แต่อย่างน้อยที่สุด ในปัจจุบันนี้ ทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า รากฐานของการพัฒนาประเทศที่แท้จริงนั้น ควรจะยึดคนรวมทั้งสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา

ประการที่สอง สังคมไทยนั้นมีประวัติศาสตร์ตลอดจนความเป็นมาอันยาวนาน ความเชื่อ บรรทัดฐาน วัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมถูกถ่ายทอดโดยขบวนการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) จากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลัง และยังปรากฏร่องรอยให้เห็นได้อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมแห่งการยอมตาม (passive culture) ความสัมพันธ์แบบข้า - บ่าว ผู้อุปถัมภ์ - ผู้รับอุปถัมภ์ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฤกษ์ยาม ผีศาจ เทวดา ซึ่งเห็นได้อย่างดาษดื่น

ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษสู่คนยุคปัจจุบันบางอย่างจะวิจิตรงดงามเต็มไปด้วยคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ บางรูปแบบจะแฝงการสังสมภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) เอาไว้อย่างลึกซึ้งน่าภาคภูมิใจ แต่กลับไม่ปรากฏแนวคิดอันแหลมคมเพียงพอที่จะชี้ให้เห็นมิติด้านลบของวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลต่อการคาดคะเนสัมฤทธิ์ผลหรือความล้มเหลวของการพัฒนา การวิพากษ์เชิงกล่าวหาแนวคิดเสรีนิยม วัตถุนิยมหรือสังคมนิยม ตลอดจนการปฏิเสธไม่ยอมรับแนวความคิดที่มาจากตะวันตกโดยพยายามชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่เริ่มดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีสาเหตุใหญ่มาจากการนำเอาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้โดยขาดการพิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบคอบถึงข้อตกลงเบื้องต้น เงื่อนไขรวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเอาทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ จึงมีลักษณะการมองปัญหาแบบอัตนัย (subjectivity) ชาตินิยม (nationalism) วัฒนธรรมนิยม (ethnocentrism) ซึ่งมักจะละเลยหรือมองข้ามความไม่รู้ ข้อบกพร่องตลอดจนความอ่อนแอทางปัญญาของตนเอง การมองปัญหาแบบวัตถุประสงคินิยม (objectivism) องค์กรนิยม (totalism) หลังสมัยใหม่นิยม (post-modernism) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพิจารณาเชิงพิพากษ์ถึงสาเหตุแห่งความอ่อนแอ และการค่อยพัฒนาทุกด้านของหน่วยการวิเคราะห์ อันหมายถึงชุมชนโนว่าเกิดจากการครอบงำ (hegemony) การรุกราน (penetration) ขบวนการติดต่อและผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation & assimilation) การพึ่งพา การไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว การแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ที่ยอ่อนแอกว่า รวมทั้งการขูดรีด (Exploitation) อันเป็นพื้นฐานทางจิตวิทยาของสังคมนิยม เนื่องจาก การพัฒนาหรือการค่อยพัฒนา ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของสังคมใด ๆ ก็ตามนั้น มิได้มีความหมายในตัวเอง หากแต่เป็นความคิดเชิงเปรียบเทียบ (comparative concept) ซึ่งขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมหรือสังคมอื่น โดยใช้กฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดโดยกรอบแนวคิดของผู้คิดผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนขึ้นเป็นดัชนีชี้วัด อาทิเช่น

วัดความเข้มแข็งของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง โดยการพิจารณาจากการเรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของคนในชุมชน หรือวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานเฉลี่ย เราไม่สามารถจะเข้าใจความหมายของพัฒนา หรือ ค้อยพัฒนา ความเข้มแข็ง หรืออ่อนแอ ความยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืนจากสิ่งใดได้ ถ้าหากไม่สามารถพิจารณาสัมพันธ์กับสิ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ ซึ่งการเปรียบเทียบก็มักจะถูกอิทธิพลของมิติทางด้านวัฒนธรรม การครอบงำทางด้านภาษาซึ่งเป็นสื่อในกระบวนการถ่ายทอดความรู้เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความรู้สึกทางด้านชาติพันธุ์นิยม (ethnocentrism) ซึ่งเกิดจากการยึดคิดว่า วัฒนธรรมของตนเองนั้นดีกว่า สูงกว่าวัฒนธรรมอื่น ที่น่าสังเกต ก็คือ แนวคิดเหล่านี้ไม่สามารถก้าวพ้นไปจากความคิดเชิงเปรียบเทียบ (comparative thought) กับศาสตร์สาขาอื่นได้อยู่แน่นอน กล่าวโดยสรุป ก็คือ วิธีคิดพื้นฐานของการพัฒนาและการพัฒนาชุมชนนั้น มีลักษณะเป็นวิธีคิดเชิงเปรียบเทียบ (comparative thinking) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้อย่างน้อย 6 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดแบบวิวัฒนาการ (evolutionary perspective) เป็นการนำเอาคำว่า การพัฒนามาใช้เพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่ง ที่ดีกว่า หรือสูงกว่าเดิม
2. แนวความคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change perspective) แนวคิดนี้จะสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม การปฏิรูป หรือการปฏิวัติ
3. แนวคิดแบบเศรษฐศาสตร์ (economic & political economy perspective) แนวคิดนี้จะมุ่งไปสู่การอธิบายโดยพิจารณาที่วิถีการผลิต (mode of production) วิถีการบริโภค (mode of consumption) หรือวิถีการแจกจ่าย (mode of distribution) ของมนุษย์
4. แนวคิดแบบการปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement & social action perspective) เป็นแนวคิดที่รัฐพยายามที่จะปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในรูปของการจัดทำแผน โครงการ หรือการกำหนดอำนาจหน้าที่หรือการเคลื่อนไหวของมวลชนเพื่อต่อสู้เรียกร้อง ต่อรอง
5. แนวคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม (social conflict perspective) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความเชื่อในหลักการของวัตถุนิยมวิภาษวิธี และมองว่าความขัดแย้งอันเกิดจากการควบคุมวิถีการผลิตจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม
6. แนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน (community perspective) เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาตินำมาใช้โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง และเป้าหมายของการพัฒนา

ทั้ง 6 แนวคิดหลักในการพัฒนา จะเห็นได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะคือ มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ รวมทั้งศักยภาพของมนุษย์เป็นหลัก และการพัฒนาที่จะสื่อความหมายให้แก่ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนนั้น จะต้องมีค่านามที่มีขอบเขตของคำนิยามที่ชัดเจนต่อท้ายคำว่า การพัฒนา เสมอ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาองค์กร การพัฒนาธุรกิจ การพัฒนาการศึกษา หรืออื่น ๆ

ประการที่สาม ความเชื่อพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญและแตกต่างจากแนวคิดที่ยึดถือปฏิบัติกันในการพัฒนาทั่วไปอย่างน้อยที่สุดตามประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก การพัฒนาและการพัฒนาชุมชนนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ปฏิเสธความเชื่อมั่นอย่างแน่นแฟ้นเกี่ยวกับศักยภาพตลอดจนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่ปฏิเสธไม่ยอมรับสิ่งที่ค้านกับตรรกศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นจริงสากลของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันด้านศักยภาพของมนุษย์ ทั้งทางด้านกายภาพ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด การเรียนรู้ การปรับตัว วิสัยทัศน์ การแก้ปัญหา วุฒิภาวะทางปัญญาและอารมณ์ และอื่น ๆ ความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์นี้เองที่น่าจะเป็นเหตุผลประการหนึ่ง ซึ่งอธิบายได้ถึงการประจักษ์ต่อความผิดพลาดและล้มเหลวในภายหลังของการพัฒนาประเทศ หลังจากที่ได้เดินตามร่องรอยความคิดที่ผู้นำทางความคิดแต่ละยุคสมัยกำหนดให้ด้วยวัฒนธรรมแห่งการยอมรับ อันเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคมไทย โดยขาดการพิจารณาและการโต้แย้งวิพากษ์อย่างมีเหตุผล ดังกล่าวมาแล้ว

ประเด็นที่สอง ด้วยเหตุผลรวมทั้งความเชื่อในความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์นี้เองที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างทางด้านสติปัญญา รวมทั้งศักยภาพด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม จึงทำให้ไม่สามารถปฏิเสธความจริงของพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเคยเป็นมานับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นเผ่าพันธุ์มนุษย์จนกระทั่งปัจจุบัน คือ ทุกองค์ประกอบของสังคมมนุษย์จะต้องมีผู้นำ (leader) และผู้ตาม (Follower) เสมอ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำทางการบริหารประเทศ ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม การศึกษา และอื่น ๆ ก็ตาม

ความเข้าใจในการไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว การร่วมมือ การช่วยเหลือ การพึ่งพา ความขัดแย้ง การผสมผสานและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เป็นขบวนการพื้นฐานทางสังคมนี้เองที่ทำให้เกิดการต่อสู้ ช่วงชิงสิทธิอำนาจ ชัยชนะ ความพ่ายแพ้ สงคราม การขูดรีด การแสวงหาผลประโยชน์ การรุกราน (penetration) ระหว่างคนตั้งแต่ 2 กลุ่ม สองชาติ สองวัฒนธรรมขึ้นไป จนส่งผลไปถึงความเข้าใจในรวมทั้งการก่อกำเนิดของความคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและกระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งในความหมายหนึ่งก็คือ กระบวนการที่มีเป้าหมายในอันที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งแน่นอนว่ากระบวนการดังกล่าวและไม่อาจปฏิเสธ

เหตุผลพื้นฐานของการที่จะต้องมีผู้นำในทุก ๆ ด้านของกระบวนการพัฒนา หรือกระบวนการพัฒนาชุมชนได้

ประเด็นที่สาม การยอมรับความคิดตามประเด็นทั้งสองข้างต้น ทำให้การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการทำความเข้าใจในภาวะการก่อกำเนิด การคงอยู่ พลวัต การเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมทั้งการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ อารยธรรม ความเป็นผู้นำ (leadership) กระบวนการตัดสินใจ (decision making process) การบริหารการจัดการ (administration and management) การวิเคราะห์ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (situational analysis & adaptation) และการวิเคราะห์ความไวต่อการเปลี่ยนแปลง (sensitivity analysis) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่แตกแขนงมาจากความเข้าใจเบื้องต้นดังที่กล่าวมาแล้ว

กล่าวโดยสรุปก็คือ การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาประเทศรวมทั้งสันติสุขอันยั่งยืนอย่างแท้จริงของสังคมนั้น นอกเหนือไปจากการขึ้นอยู่กับทุกบริบทที่ประกอบขึ้นมาเป็นระบบสังคมแล้วยังควรต้องเน้นการขึ้นอยู่กับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งรอบด้านในองค์ความรู้ที่มีต่อทุกระบบของสังคม รวมทั้งระบบปฏิบัติการ ผู้นำ และศักยภาพของผู้นำ ตลอดจนภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำทุกด้านของสังคมนั้นอีกด้วย ความพิการของศาสตร์แห่งการพัฒนา รวมทั้งข้อผิดพลาดมักจะมีปรากฏให้เห็น เมื่อมักจะปรากฏว่า ผู้ที่สถาปนาตนเองว่าเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการแห่งการพัฒนานั้น แท้ที่จริงแล้ว มีความอคติหรือพิการทางด้านวุฒิภาวะแห่งองค์ความรู้พื้นฐานหลายด้าน การที่จะผลักดันกระบวนการที่ใหม่ในด้านการพัฒนาให้มีบทบาทในทางปฏิบัตินั้น จะต้องใช้กระบวนการให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันทำงานและเรียนรู้ร่วมกันด้วยความรัก ทุกฝ่ายในที่นี้หมายถึง เบญจภาคี คือ

1. ชุมชน ได้แก่ องค์กรประชาชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา อาสาสมัคร และประชาชนทั่วไป
2. รัฐ ได้แก่ รัฐบาล และหน่วยงานของทางราชการ
3. นักวิชาการ ได้แก่ สถาบันการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชำนาญการต่าง ๆ
4. องค์กรเอกชน ได้แก่ มูลนิธิ สมาคม องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรการกุศล สื่อมวลชน ตลอดจนชมรม และกลุ่มต่าง ๆ
5. องค์กรธุรกิจ ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน และนักธุรกิจ

ปัจจุบันสังคมไทยเกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย เช่น อาชญากรรม โสเภณี ความยากจน ซึ่งเชื่อมโยงไปกับเรื่องความเสื่อมเสียทางศีลธรรม สรุปแล้วเรียกว่า เป็นวิกฤตการณ์ทางสังคม (social crisis) มีสาเหตุทั้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเอง และสาเหตุจากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การที่จะแก้ไขได้ต้องเปลี่ยนกระบวนการความคิด หรือ

วิธีคิดใหม่ โดยให้ฝึกกำลังกันทุกส่วนเข้ามาเชื่อมโยงกันทำงาน เพราะเราจะแก้ปัญหาที่ละเอียดเรื่องไม่ได้ ต้องทำพร้อมกันทุกเรื่อง โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นหลักและอาศัยเครื่องมือ วิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (new development paradigm) เพื่อก่อให้เกิดแนวทางใหม่แห่งความร่วมมือในการพัฒนาของทุกฝ่าย ทั้งทางราชการ ชุมชน องค์กรเอกชน สาธารณะประโยชน์หรือองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิชาการ สถาบันทางศาสนา และภาคธุรกิจ ในอันที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยระดมทรัพยากรกำลังและทรัพยากรทั้งหมดมาเชื่อมโยงกันในการดำเนินงานสร้างสรรค์สังคม

แนวคิดและทฤษฎีหลักการพัฒนาสังคมและชุมชน

คำว่า ทฤษฎี สามารถแยกออกได้เป็นสองประเภท คือ

1. ทฤษฎี ในความเข้าใจของคนทั่วไป หมายถึง คำอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือเรื่องหนึ่งเรื่องใด
2. ทฤษฎี ในความเข้าใจของนักวิทยาศาสตร์ หมายถึง คำอธิบายตามหลักเหตุผล และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของเรื่องนั้นอย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์เรื่องนั้น หรือสิ่งนั้นในอนาคตได้

ทฤษฎีสังคม (social theory) คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์สังคมนั้น จนสามารถที่จะพยากรณ์ปรากฏการณ์สังคมในอนาคตได้ ทฤษฎีสังคมศาสตร์มีความหมายกว้างและสามารถแยกออกตามลักษณะสาขาวิชา ได้ดังนี้

1. ทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การอธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับแต่ละบุคคล
- ทฤษฎีรัฐศาสตร์ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การอธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและประชาชน ประชาชนและประชาชน
2. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การอธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการผลิต และการจำหน่ายแจกผลผลิตรวมทั้งการให้บริการในการบริโภค
3. ทฤษฎีสังคมวิทยา ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การอธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม
4. ทฤษฎีมานุษยวิทยา ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การอธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบแผนทางความคิด การกระทำ หรือวัฒนธรรม
5. ทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่จุดก่อกำเนิด และการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการตามลำดับขั้นของสังคม

ในแต่ละสาขาวิชา จะประกอบด้วย ทฤษฎีย่อยอีกนับจำนวนไม่ถ้วน ความรู้ในเชิงกว้าง และลึกในสาระสำคัญของทฤษฎีเหล่านี้ จะสามารถช่วยให้ผู้ที่ทำการศึกษาศาสตร์ทางการพัฒนา มีความลุ่มลึกทางภูมิปัญญามากขึ้นในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทของการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อนักวิชาการต่างพากันคิดค้น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมมนุษย์ หลังจากนั้น ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุงให้มีอำนาจในการอธิบายสูงขึ้นมาตามลำดับ การจำแนกทฤษฎีการพัฒนา นั้น สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น จำแนกตามยุคสมัย จำแนกตามสาขาที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามสำนักความคิดของผู้สร้างทฤษฎี จำแนกตามอุดมการณ์อำนาจ หรือจำแนกตามวิถีทัศน์ในด้านต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายของการจำแนกก็เพื่อที่จะให้ผู้ศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องการพัฒนา รวมทั้งวิวัฒนาการอย่างเป็นระบบ การที่ผู้ศึกษาจะใช้ระบบการจำแนกแบบใดเพื่อที่จะส่งผลให้การทำ ความเข้าใจละเอียดอ่อนลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ย่อมจะขึ้นอยู่กับภูมิหลัง รวมทั้งความถนัดของผู้ศึกษาแต่ละคน ในเอกสารวิชาการนี้ ทฤษฎีการพัฒนา สามารถจำแนกออกได้ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามเงื่อนไขของเวลา คือ

1. กลุ่มทฤษฎียุคก่อนสมัยใหม่ (pre - modernization era)
2. กลุ่มทฤษฎียุคสมัยใหม่ (modernization era)

ทฤษฎีทั้ง 2 กลุ่ม มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาตามธรรมชาติของสังคม ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ ก็คือ การที่จะต้องได้รับการพิสูจน์ความถูกต้องได้ (satisfy) ทุกเมื่อ ตามลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม นั่นคือ ไม่มีทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ทฤษฎีใดที่ยิ่งใหญ่จนสามารถให้คำอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างลึกซึ้งรอบด้าน (grand theory) ดังนั้น จึงเป็นภารกิจ รวมทั้งความจำเป็นที่ผู้ศึกษาจะต้องติดตาม รื้อสร้าง (deconstruct) ทำให้เป็นปัจจุบัน (update) แนวคิดรวมทั้งทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมให้ทันสมัยอยู่เสมอ

จากที่กล่าวมา ในส่วนที่เกี่ยวกับแนวความคิดและทฤษฎีการพัฒนาพอสรุปได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ คือ จากทฤษฎีอาณานิคมมาสู่แนวความคิดใหม่ของการพัฒนานั้น ไม่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างมีเหตุผล แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางผลประโยชน์ และการรวมกลุ่มกันของประเทศต่าง ๆ เริ่มจากสหรัฐอเมริกาได้กำหนดแผนเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศให้เงินสมทบอีกจำนวนหนึ่ง ในปี ค.ศ. 1950

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา มีการต่อต้านการเป็นอาณานิคมของประเทศเมืองขึ้นทั้งหลายและประเทศอุตสาหกรรมก็ยินยอมผ่อนปรนประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ ๆ เพื่อผล

ทางการเมือง ดังนั้น ทฤษฎีการพัฒนาสมัยอาณานิคมที่ว่า “ไม่สามารถเอาชนะความด้อยพัฒนาได้” จึงหมดไปและมีความคิดเห็นในแง่ดีเกิดขึ้น กล่าวคือ “ปัญหาของการพัฒนามีอยู่ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและด้อยพัฒนา” และเชื่อว่าความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมไม่เป็นอุปสรรคอีกต่อไป จึงทำให้ต้องมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเข้าไปสู่แนวทางที่เชื่อว่าจะเอาชนะความด้อยพัฒนาได้ตามกลุ่มของประเทศที่แบ่งกันอยู่สองฝ่าย คือ ก) ประเทศโลกที่หนึ่ง ซึ่งมีประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกเป็นตัวแทน นำโดยประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกว่า ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย และ ข) ประเทศโลกที่สอง ซึ่งอาศัยประเทศสังคมนิยมเป็นตัวแทน นำโดยประเทศสหภาพโซเวียต ซึ่งเรียกว่า ทฤษฎีจักรวรรดินิยม

ภายหลังจากการขัดแย้งกันระหว่างตะวันตกกับตะวันออกทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองและแบ่งเป็นกลุ่มประเทศทุนนิยมตะวันตกเป็นโลกที่หนึ่งและสังคมนิยมเป็นโลกที่สอง จึงทำให้เกิดกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ซึ่งมีการประชุมกันเป็นครั้งแรก เมื่อ ค.ศ. 1955 ที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย มีความมุ่งหมายที่จะเป็นอิสระไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด จึงเป็นจุดเริ่มต้นของคำว่า “โลกที่สาม” เข้ามามีบทบาทอยู่ในแนวความคิดและทฤษฎีการพัฒนา ในกระบวนการแสวงหาอาณานิคมอีกยังคงดำเนินต่อไปในช่วงปี ค.ศ. 1960 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเจรจากันระหว่างฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ นโยบายการผูกขาดของกลุ่มประเทศขายน้ำมัน โอเปก และการเจรจากันในเรื่องการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของโลกเสียใหม่ ทำให้กลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดเพิ่มขึ้นเป็น 77 ประเทศ และมีอำนาจต่อรองทางการเมืองสูงขึ้น มีวิธีการแก้ปัญหาที่พอเป็นไปได้มากขึ้น และมีบทบาทต่อแนวความคิด และทฤษฎีการพัฒนาดังกล่าวมา แต่ก็ยังไม่มีพลังต่อรองอย่างแท้จริง คงเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศอุตสาหกรรมตลอดมา โดยมีได้มีความเข้าใจในเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงของทางสังคมภายในประเทศของตัวเองเท่าใด อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับว่าทฤษฎีการทำให้ทันสมัยล้มเหลวตามที่เห็นกันอยู่ในประเทศโลกที่สามว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและทางสังคมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม แม้จะมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น แต่ก็ส่งผลประโยชน์ให้กับคนส่วนน้อยในสังคมเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นการเป็นประชาธิปไตยก็คงยังมีปัญหามากมาย ในทางเศรษฐกิจก็เช่นกันยังไม่เป็นไปตามนักทฤษฎีได้กล่าวไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การไม่กระจายผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนผู้ยากจนทั้งหลายในชาติ ทฤษฎีการทำให้ทันสมัยมีอิทธิพลอย่างมากในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงประมาณปี ค.ศ. 1970 ซึ่งได้ลดความนิยมลงตลอดมา แต่ปัจจุบันนี้กลับได้รับความสนใจมากขึ้นอีกครั้งหนึ่งในรูปของการศึกษานโยบายสาธารณะ การตัดสินใจและการเลือกอย่างมีเหตุผลหรือการเลือกสาธารณะและมีการเพิ่มกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การกระจายรายได้และการช่วยเหลือให้ประชาชนได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐาน รวมทั้งการแก้ปัญหา

ทั้งหลายที่เกิดขึ้นที่ยังคงยึดแนวทางหลักของทฤษฎีการทำให้ทันสมัยอยู่ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอาศัยความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้วเช่นเดิม

การต่อต้านและการวิพากษ์วิจารณ์แนวความคิดและทฤษฎีการทำให้ทันสมัยมีมากมาย มีทั้งนักวิชาการสายยุโรป สายลาตินอเมริกา และกลุ่มนักวิชาการด้านความด้อยพัฒนา นักวิชาการเหล่านี้เห็นว่าทฤษฎีการทำให้ทันสมัยมีปัญหามากมายหลายอย่างดังได้กล่าวมาแล้ว เช่น แทนที่จะทำให้เกิดการพัฒนาแต่กลับทำให้คนยากจนยิ่งขึ้น จึงได้เสนอให้เปลี่ยนกรอบแนวความคิดและการแก้ปัญหาของประเทศโลกที่สามเสียใหม่ตามแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีพึ่งพา ทฤษฎีความด้อยพัฒนา ทฤษฎีระบบโลก ทฤษฎีมาร์กซิสต์แนวใหม่ และทฤษฎีการค้ากับต่างประเทศ เป็นต้น นักวิชาการที่ต่อต้านเหล่านี้ส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติตามทฤษฎีการทำให้ทันสมัยควรจะศึกษาให้รู้ถึงพัฒนาการของประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยว่า มีลักษณะและกระบวนการขั้นตอนอย่างไร เพื่อจะเลียนแบบได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

ในช่วงปี ค.ศ. 1977 - 1981 มีการประเมินแนวความคิดและทฤษฎีพึ่งพา โดยนักวิชาการหลายคนสรุปได้ว่าหลักการทั่วไป ทฤษฎีพึ่งพาไม่ได้รับการยอมรับ ไม่มีเหตุผล และน้ำหนักพอจะเป็นทฤษฎีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการวิจารณ์ของ เดวิด บูธ เมื่อปี ค.ศ. 1988 ดังนั้น ในปลายทศวรรษ 1980 จึงมีการวิพากษ์วิจารณ์แนวความคิดและทฤษฎีการพัฒนาที่มีอยู่อย่างรุนแรง โดยนักวิชาการชื่อดังคนหนึ่ง เช่น แมนเฟรดนิคส์ นิคอส มูเชลิส เด็ค เมสสเนอร์ ได้กล่าวถึงการสิ้นหวังของทฤษฎีการพัฒนา และความล้มเหลวของทฤษฎีการพัฒนาซึ่งเขียนโดย เอลมาร์ อัลทัวเทอร์ เมื่อปี ค.ศ. 1989

นอกจากนั้น ยังมีการถกเถียงกันและเรียกร้องให้ทบทวนแนวความคิดเก่าเพื่อปฏิเสธแนวความคิดที่ล้าหลังมีการวิจารณ์โครงการให้มีความช่วยเหลือต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน นักวิชาการบางคนก็ยังยืนยันแนวความคิดและกระบวนการทัศน์เดิมอยู่อย่างเหนียวแน่นและกล่าวด้วยว่า ตัวแบบของประเทศโลกที่หนึ่งจะได้รับความสนใจแผ่ขยายมากขึ้น ประกอบกับการล่มสลายของประเทศสหภาพโซเวียตจึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มนี้ผันแปรตามไปด้วย ทั้งยังจะหันมาสู่แนวทางการพัฒนาที่เป็นแบบโลกที่หนึ่งมากขึ้น แต่ก็มีนักวิชาการจำนวนหนึ่งพยายามเสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ ๆ เป็นต้นว่า การใช้แนวทางวิเคราะห์รัฐศาสตร์เศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาความคิดและทฤษฎีการพัฒนาจากนโยบายทางสังคมสาขาต่าง ๆ เช่น แนวความคิดที่จะให้สตรีมีสิทธิและบทบาทเท่าเทียมกับบุรุษ และแนวความคิดเกี่ยวกับนิเวศวิทยา เป็นต้น เรื่องเหล่านี้ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม การถกเถียงกันในเรื่องทฤษฎีการพัฒนาหรือการที่จะปฏิเสธไม่ยอมรับทฤษฎีบางอย่างหรือที่กล่าวว่ามีใช้ไม่ได้นั้น ควรจะต้องพิจารณาให้รอบคอบทุกด้านทุกมุมอย่างเป็นระบบ และมองทั้งในด้านจุลภาคและมหภาค เพื่อจะได้วิเคราะห์อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะเป็นเรื่องทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีตัวแปรทั้งภายในและภายนอกระบบเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงมีความลึกซึ้งไปในขอบเขตความสัมพันธ์ของระบบมากกว่าวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์

สนธยา พลศรี (2550) ทฤษฎี และหลักการพัฒนาชุมชน เพิ่งถูกนำมาใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่มนุษย์รู้จักพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองมาตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีขึ้นในโลก จะเห็นได้จากวิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ดังเช่น เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง ภาพวาดและเอกสารที่ปรากฏอยู่และตกทอดมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนของศาสนา และแนวความคิดของนักปราชญ์โบราณชาวกรีก โรมัน อาหรับ จีน อินเดีย คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งนำมาใช้เรียกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตก ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และได้รับความนิยมทั่วไป จนกระทั่งองค์การสหประชาชาตินำไปใช้ในการพัฒนาประเทศที่เป็นสมาชิกอีกด้วย ปัจจุบันการพัฒนาจึงถูกนำไปใช้แพร่หลายทั่วทุกประเทศในโลก และมีความหมายแตกต่างกันออกไป แต่อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผน โครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ ไม่ใช่เป็นการเกิดขึ้นเอง โดยธรรมชาติ การพัฒนามีความหมายและเกี่ยวข้องกับคำอื่น ๆ อยู่หลายคำ คือ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติ ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นพบ การประดิษฐ์ นวัตกรรม และความทันสมัย เป็นต้น

เมื่อมีการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อมาก็คือ “ชุมชน” เป็นคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษว่า “community” ซึ่งมีความหมายว่า ชุมชนนั้นเกิดจากการรวมตัวของ บุคคล กลุ่มคน กลุ่มสังคมในรูปของครอบครัวและละแวกบ้าน โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่ของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน ถ้าชุมชนมีองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ได้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ชุมชนก็สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก ทำให้สมาชิกมีความพึงพอใจและเป็นปึกแผ่นมั่นคง ซึ่งนักวิชาการได้แบ่งชุมชนเป็นหลายประเภทตามจำนวนประชากร ลักษณะของกิจกรรมหลัก ลักษณะทางนิเทศวิทยา หน่วยการปกครอง วิวัฒนาการของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและการแบ่งตามระดับของการพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ศึกษาทางด้านต่าง ๆ และในด้านสังคมวิทยาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ชุมชนชนบทกับชุมชนเมือง และได้แบ่งระดับการพัฒนาเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ชุมชนค้อยพัฒนา
2. ชุมชนพร้อมพัฒนา
3. ชุมชนกำลังพัฒนา
4. ชุมชนเร่งรัดพัฒนา
5. ชุมชนพัฒนาแล้ว

คำว่า การพัฒนารวมกับคำว่าชุมชน เรียกว่า “การพัฒนาชุมชน” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1944 องค์การสหประชาชาติและประเทศต่าง ๆ ได้นำไปใช้ อย่างแพร่หลาย และปรัชญาของการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเชื่อในศักยภาพ หรือ จิตความสามารถของคน การให้โอกาสการพัฒนาศักยภาพและการให้ความยุติธรรมอย่างเสมอภาค แก่คนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ คนในชุมชน สิ่งแวดล้อมในชุมชน วัตถุประสงค์ต่าง ๆ กลวิธีในการพัฒนา กระบวนการพัฒนา การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและ ภาคเอกชน การบริหารจัดการ นักพัฒนาชุมชน การประสานงานและผลงงานที่เกิดขึ้น โดยมี เป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนา อย่างยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ไม่ได้มีแต่การพัฒนาชุมชนเท่านั้น ยังมีอีกหลายวิธี เช่น การพัฒนาสังคม การ พัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้ต่างก็มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาเป็นของตนเองที่แตกต่างออกไปจากการพัฒนาชุมชนซึ่งไม่ถูกต้อง ดังนั้น จึงควรทำความเข้าใจการพัฒนาต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในชุมชนกับวิธีการพัฒนาชุมชนว่ามี ลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

หลักและวิธีการพัฒนาชุมชน เป็นการนำปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นนามธรรมมาแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม และจากปรัชญาและแนวความคิดที่ให้ความสำคัญแก่ คนในชุมชนนั้น มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง หลักการและวิธีการพัฒนา ชุมชนก็มีเป้าหมาย เพื่อให้คนหรือประชาชนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ เป็นผู้ริเริ่ม และดำเนินการพัฒนาชุมชน และเป็นผู้ที่ได้รับผลจากการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จากหลักการมี ส่วนร่วมของประชาชน การพึ่งตนเอง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การค้นหาและพัฒนาผู้นำ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การสมทบ การขยายผล และ การจัดการชุมชน ต่างล้วนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุด นอกจากนี้ วิธีการที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน คือ การให้การศึกษแก่ชุมชน เพื่อการพัฒนา ชุมชน ประชาชน ผู้นำกลุ่มและองค์กรของชุมชนที่จะพัฒนาด้วย เพราะหลักการและวิธีการ บางอย่างอาจเหมาะสมกับชุมชนแห่งหนึ่ง แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับชุมชนอีกแห่งหนึ่งก็ได้

การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อมที่มีขั้นตอนเป็นลำดับ ก่อนหลัง นั่นคือ การศึกษาชุมชน เพื่อค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ปัญหา การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของชุมชน การเตรียมการแก้ไขปัญหาในลักษณะของ แผนและโครงการ การนำแผนและโครงการไปดำเนินงาน การประเมินผลงานและการทบทวนเพื่อ แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นตามลำดับ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนต่าง ๆ จึงต้องมีความรอบคอบและ ประการที่สำคัญจะต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการควบคุมติดตามโครงการและการ ตรวจสอบประเมินผลงาน เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาก ที่สุด นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนยังมีความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน อยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการนำเทคนิคทางด้านการบริหารงานและการประสานงานมา ใช้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งนับได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องนำทั้งศาสตร์ และ ศิลปะมาใช้ในการดำเนินการ จึงจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนด ไว้

การพัฒนาชุมชนเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ที่นำทฤษฎีในสาขาวิชาต่าง ๆ ไปใช้เป็น แนวทางในการดำเนินงาน ทฤษฎีเป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งอัน เป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้และ ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเนหรือทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ถูกต้อง อีกด้วย ส่วนทฤษฎีสังคมศาสตร์เป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ของบุคคล ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ทั้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทฤษฎีสังคมศาสตร์มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาชุมชนมาก เพราะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการ พัฒนาชุมชน ได้ทุกขั้นตอน ทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามที่ ต้องการอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีหลายทฤษฎี ทฤษฎีเหล่านี้มีเนื้อหา สารที่ทั้งที่เป็นไปในทำนองเดียวกันและแตกต่างกันออกไป ทำให้สามารถที่จะเลือกนำไปใช้ในการ พัฒนาชุมชนได้หลายแนวทาง คือ ทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้าง สังคมและวัฒนธรรมแบบง่าย ๆ ไปเป็นโครงสร้างที่หลากหลายมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทฤษฎี ความล้มเหลวทางวัฒนธรรมมีการรับวัฒนธรรมวัตถุได้เร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ทำให้เกิด ช่องว่างหรือปัญหาขึ้น ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมเชื่อว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง คือ ปริมาณการนำพลังงานมาใช้ในสังคมกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคมได้เสนอทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ว่ามี ทั้งที่เจริญก้าวหน้า และเสื่อมถอยลงจนสิ้นสุด เหมือนกับวงจรของสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์เองที่มี

การเกิด การเจริญเติบโตตามวัย และสิ้นอายุขัยไปในที่สุด ทฤษฎีว่าด้วยศักยภาพของวิวัฒนาการ มีความเชื่อในทำนองเดียวกันว่าสังคมและวัฒนธรรม เมื่อเจริญก้าวหน้าจนถึงจุดสูงสุดแล้วก็จะเสื่อมถอยลง สังคมที่ด้อยกว่าจะเจริญก้าวหน้ามาแทนที่ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมจากภายนอกมากกว่า การประดิษฐ์คิดค้นในสังคมเอง ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมทำให้ทราบถึงกระบวนการเผยแพร่วัฒนธรรมและการรับนวัตกรรมหรือวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ บุคคลที่จะรับระบบสังคม ระบบการสื่อสาร ตัวของนวัตกรรมเอง ระยะเวลาและกระบวนการตัดสินใจ ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนว่า จากความล้าหลัง และ โบราณ ไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทฤษฎีผ่นหล่นจากฟ้า มุ่งเน้นการพัฒนาที่ผ่านกลุ่มคนที่มีความพร้อมมากที่สุดในสังคม เพื่อให้ผ่านกลุ่มคนเหล่านี้ ไปสู่กลุ่มคนอื่น ๆ แต่ทฤษฎีการกระจายรายได้ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความเห็นที่ตรงกันข้าม คือ ต้องพัฒนากลุ่มคนที่ด้อยกว่าก่อน เพื่อป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจ โดยคนเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับทฤษฎีภาวะทันสมัย ที่มุ่งสร้างและกระจายความทันสมัยไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของโครงสร้างทางสังคม และทฤษฎีความทันสมัยด้วยการสื่อสารเชื่อว่าการสื่อสารที่ทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมก้าวไปสู่ภาวะทันสมัย ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้ต่างล้วนมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนทั้งสิ้น เพราะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานและ โครงการ และดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้ จึงทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีดังกล่าวนี้มีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น การจะนำทฤษฎีใดไปใช้จึงต้องพิจารณาเลือกให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชนด้วย จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคม เป็นทฤษฎีที่เกิดจากแนวความคิดของนักสังคมศาสตร์หลายสาขาวิชา เช่น นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักปรัชญา นักเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีที่สำคัญ มีอยู่ 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม
2. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
3. ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม
4. ทฤษฎีการด้อยพัฒนาและการพึ่งพา

ทฤษฎีเหล่านี้มีเป้าหมายเหมือนกัน คือ การทำให้สังคมมีคุณภาพหรือมีความมั่นคง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนนั่นเอง แต่มีส่วนแตกต่างกันที่แนวความคิดเรื่องคุณภาพของสังคมที่ทฤษฎีการควบคุมทางสังคมและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เห็นว่า

ความขัดแย้งยังเป็นสิ่งที่สร้างความวุ่นวายให้แก่สังคม จึงต้องใช้กฎระเบียบควบคุมไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ถ้าหากไม่สามารถควบคุมได้แล้วจะทำให้สังคมเสียดุลยภาพและไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนทฤษฎีความขัดแย้งมีความคิดเห็นตรงกันข้าม คือ เชื่อว่าความขัดแย้งนี้มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างระบบย่อยภายในสังคมนั้นเอง ความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่เลวร้าย แต่จะเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมที่ดีกว่าทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ทั้งแบบวิวัฒนาการและแบบปฏิวัติ ทั้งวิธีการที่ไม่รุนแรงและวิธีการที่รุนแรง ในขณะที่ทฤษฎีการค่อยพัฒนา และการพึ่งพา เสนอว่าการที่ประเทศค่อยพัฒนาไม่สามารถหลุดพ้นจากภาวะค่อยพัฒนาได้นั้น มีสาเหตุมาจากการถูกรอบงำ จึงต้องพึ่งพาและถูกเอาเปรียบจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งนักทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ยุคใหม่ และนักทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคมยุคใหม่ ต่างยอมรับแนวความคิดและทฤษฎีของกันและกันมากขึ้น ทำให้มีการปรับปรุงและพัฒนาทฤษฎีในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันนี้ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ยังคงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นทฤษฎีหลักของทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ และทฤษฎีที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ก็นิยมใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎี ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคมเปรียบเสมือนทางเลือกสามแนวทาง ที่นักพัฒนาชุมชนสามารถจะเลือกนำไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน นั่นคือ แนวทางของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคมหรืออาจจะผสมผสานกันเป็นแนวทางที่สามก็ได้ แต่ต้องประยุกต์ทฤษฎีเหล่านี้ให้มีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมกับชุมชนที่จะพัฒนา เพราะไม่มีทฤษฎีใดที่เป็นสูตรสำเร็จ และนำไปใช้ได้ผลในทุกชุมชน

จากทฤษฎีทั้งหมดที่ได้สรุปมาแล้ว เป็นกลุ่มทฤษฎีที่จำแนกตามลักษณะเนื้อหาสาระของทฤษฎี คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นเพียงประเด็นสำคัญเพียงด้านเดียว อันเป็นผลจากการศึกษาวิเคราะห์ของนักสังคมศาสตร์แต่ละสาขาวิชาทฤษฎี แต่ละทฤษฎีจึงมีข้อโต้แย้งและถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีความบกพร่องบางประการ จึงไม่น่าเชื่อถือและไม่ควรนำไปใช้ นักสังคมศาสตร์ในยุคปัจจุบันจึงเสนอให้ศึกษาวิเคราะห์แบบสหวิทยาการ คือ นำเอาทฤษฎีสาขาวิชาการต่าง ๆ มาผสมผสานกันในลักษณะของการสังเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่หลากหลายและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นั่นคือ ทฤษฎีการพัฒนาแบบผสมผสาน นับว่าเป็นการพัฒนาทฤษฎีอีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ ทฤษฎีสถิติภาพการพัฒนาการพัฒนาและการแพร่กระจาย ทฤษฎีการกระทำทางสังคม ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน ทฤษฎีการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นให้รัฐบาลและชาวชนบทร่วมกันวางแผนพัฒนาและเลือกพื้นที่เป้าหมายที่เหมาะสม การกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้แก่ชุมชน และทฤษฎีสุดท้ายถือว่าเป็นทฤษฎีที่สำคัญสำหรับนักพัฒนาชุมชนก็คือ ทฤษฎีใหม่

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจแบบพอเพียง อันเป็นผลจากการค้นคว้าทดลองและเหมาะสมอย่างยิ่งกับการพัฒนาชุมชนไทยในปัจจุบัน

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ที่เป็นผลของแนวความคิดการศึกษาและทดลองแบบวิทยาศาสตร์ บางทฤษฎีอาศัยความรู้จากสาขาวิชาเพียงสาขาวิชาเดียว บางทฤษฎีผสมผสานจากหลายสาขาวิชา แต่มีเป้าหมายตรงกันประการหนึ่ง คือ การพัฒนาคนและชุมชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ทุกทฤษฎีต่างมีข้อจำกัดของตัวเอง ซึ่งข้อจำกัดที่สำคัญได้แก่ มีความเหมาะสมและความสอดคล้องกับบางพื้นที่และบางชุมชน และอาจจะเหมาะสมและสอดคล้องกับเฉพาะช่วงเวลาและ+เหตุการณ์ในขณะนั้นเท่านั้น ดังนั้น การนำทฤษฎีใดไปใช้จึงต้องควรคำนึงถึงข้อจำกัดนั้นด้วย และประการสำคัญควรปรับปรุงแก้ไข หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นฐานของแต่ละชุมชน จึงจะสามารถช่วยให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์

การท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (2552, ออนไลน์) การท่องเที่ยว (tourism) กับการเดินทาง (travel) สามารถใช้สลับเปลี่ยนกันได้จนบางครั้งดูเหมือนว่าจะเป็นความหมายเดียวกัน แต่ถ้าพิจารณาในเรื่องความหมายและพฤติกรรมแล้วการเดินทางกับการท่องเที่ยวต่างกัน ในพจนานุกรมการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายการเดินทางว่า “การเดินทางจากสถานที่หนึ่งสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่าง ๆ กัน หรือบางครั้งเมื่อเดินทางแล้วไม่กลับมายังสถานที่เดิม” หรือการเดินทาง คือการออกจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่น ๆ เช่น การเดินทางออกจากบ้านตามปกติ และการเดินทางเพื่อไปอาศัยอยู่ที่อื่น สำหรับความหมายการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มิได้ให้ความหมายคำนี้มากนัก และการให้ความหมายก็แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องธุรกิจหรือกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลินของมนุษย์ การให้ความหมาย จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานดังกล่าวที่มีต่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการอธิบายความหมายการท่องเที่ยว สามารถแยกแยะได้ ดังนี้

การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง การที่คนเดินทางออกจากที่พักหรือที่ทำงาน ไปยังสถานที่อื่น ๆ ในระยะเวลาสั้น ๆ และคนเหล่านี้จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างพักอาศัยชั่วคราว ในสถานที่ท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทางต้องการไปเยี่ยมชมญาติมิตร หรือท่องเที่ยว

บุษบา สุธีธร และภัสวดี นิติเกษตรสุนทร (2541) การท่องเที่ยว (toursim) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการธุรกิจ รัฐบาล ผู้เป็นเจ้าของบ้านและชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ในกระบวนการดึงดูดและต้อนรับจับคู่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่น ๆ

การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (ออนไลน์, 2552) การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว ระยะเวลาสั้น เพื่อไปเยี่ยมชมมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ทางด้านการท่องเที่ยว เช่น การพักผ่อน เล่นกีฬา การประชุม สัมมนา ฯลฯ

จากความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวต้องมีการเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อน เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยว แต่การเดินทางรวมถึงการออกจากที่พัก เพื่อการประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานใหม่อย่างถาวร ดังนั้นความหมายของการเดินทางจึงกว้างกว่าการท่องเที่ยว แต่คำทั้งสองก็ใช้แทนกันได้จนคล้ายเป็นความหมายเดียวกัน

ดู๋ หุมสาย และฉวีพิน พรหมโยธี (2521) การท่องเที่ยวมีความสำคัญมากต่อระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างนานาชาติ การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลายอย่าง แต่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแยกกันไม่ได้ เช่น เมื่อเดินทางออกจากบ้านก็ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับการคมนาคม ร้านอาหาร โรงแรม แหล่งบันเทิง หรือสถานที่อำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวหรือนักเดินทาง เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติทั้งทางด้านธุรกิจ และสังคมวัฒนธรรม ดังกล่าวมาแล้วนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่โตและมีความสำคัญต่อมนุษยชาติ ในด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง

การท่องเที่ยว (ourism) หมายถึง การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่น ซึ่งมีใช่เป็นที่พำนักอาศัยประจำของบุคคลนั้น และเป็นการเยือนชั่วคราว โดยไม่ใช่เพื่อเป็นการประกอบอาชีพหารายได้

องค์การสหประชาชาติ (2506) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ

1. ต้องเดินทางจากที่อยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และด้วยความสมัครใจ
3. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีใช่เพื่อประกอบอาชีพ และไปอยู่ประจำ

นอกจากนั้นยังให้คำจำกัดความของคำว่า นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งเป็นนักท่องเที่ยว และนักทัศนจร ดังนี้

นักท่องเที่ยว (tourists) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปอยู่ในสถานที่อันมิใช่ที่พักแรมของตน ซึ่งเป็นการเดินทางไปอยู่ชั่วคราวตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (มีการค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน) แต่ไม่เกิน 90 วัน เป็นการเดินทางโดยสมัครใจด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มิใช่การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ ทั้งนี้ผู้โดยสารมาทางเรือสำราญทางทะเลแล้วไม่พัก ค้างคืนบนฝั่งไม่นับเป็นนักท่องเที่ยวจำแนกเป็น

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศหรือนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (foreign tourist or international tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย

2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic tourists) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นที่อยู่หรือที่พักแรมในประเทศไทย ในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง อาจจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาตินักพักแรมหรือพักแรมในประเทศไทยก็ได้ และมีการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นอันมิใช่จังหวัดที่เขามีถิ่นที่อยู่หรือที่พักแรมก่อนหน้านั้น

สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการต่าง ๆ (attractions activities and ancillary services) นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการความเพลิดเพลินบันเทิงใจและความสนุกสนานในการเดินทางท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าวแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ความประทับใจอาจเกิดขึ้นได้จากมนุษย์สร้างขึ้นมาในลักษณะพิธีกรรม การจัดงานรื่นเริง ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง การก่อเจดีย์ทราย การฟ้อนรำ ความประทับใจอีกอย่างหนึ่งเกิดจากสถานที่ซึ่งธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์ดัดแปลงหรือสร้างใหม่ เพื่อให้เกิดความประทับใจ สิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการ ได้แก่ ร้านขายสินค้า ร้านอาหาร ร้านซักรีด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการท่องเที่ยว

4. การขาย (Sales) การขายทำให้เกิดการกระจายผลผลิตด้านการท่องเที่ยวจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค หรือนักท่องเที่ยว หน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขาย เช่น ผู้ขายส่ง บริการด้านการท่องเที่ยว (tour operator) ตัวแทนจัดการเดินทาง (travel agents) ซึ่งเป็นพ่อค้าปลีกในการขายบริการด้านการท่องเที่ยวตัวแทนจำหน่ายและเฉพาะทาง (specially chandlers) เช่น ตัวแทนจำหน่ายตั๋วเครื่องบิน ตัวแทนจำหน่ายตั๋วรถไฟ ฯลฯ ตัวแทนจำหน่ายเฉพาะทางดังกล่าวแล้ว มีวัตถุประสงค์ในการขายสินค้าเฉพาะอย่าง องค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าว เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง หรือผู้ผลิตโดยตรง (direct providers) กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (2552, ออนไลน์) ในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกไปแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่าเกือบจะทุกประเทศในโลกนี้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้เจริญเติบโตจนกลายมาเป็นสินค้าหลักในระบบการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว และในหลายประเทศ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอยู่ในระดับที่ 1 - 3 ของ 10 อันดับแรกในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศนั้น ๆ อีกด้วย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้า เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก และเป็นที่ยืนยันว่าความสำคัญของการท่องเที่ยวจะมีมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และการท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุด การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมธรรมชาติของมนุษย์ที่มีมาแต่โบราณกาล และได้พัฒนาการมาเป็นลำดับ ยังมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งก็ยิ่งทำให้การเดินทางท่องเที่ยวขยายวงกว้างออกไป โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ หลากหลายกัน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อธุรกิจ เพื่อนันทนาการ และเพื่อศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้เคยเห็น การเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเป็นกิจกรรมอันเป็นส่วนบุคคลเหล่านี้ได้เติบโตรวมกันเป็นกลุ่มก้อนขึ้น จนกระทั่งต้องอาศัยเทคนิควิชาการเฉพาะ การวางแผน การจัดองค์การ และการตลาด รวมเข้าแล้วเรียกว่า “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของนานาประเทศในปัจจุบัน นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวก็เป็นการพักผ่อนที่ช่วยลดความตึงเครียด พร้อม ๆ กับสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของท้องถิ่น จึงเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงถือได้ว่าเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่แสดงบทบาทเด่นชัดในแต่ละปีที่ผ่านมา ความสำเร็จโดยรวม หรือบางส่วนนั้น ย่อมมาจากพลังของฟันเฟืองหรือพลังขับเคลื่อนทั้งส่วนเล็กและส่วนน้อยที่ช่วยกันผลักดันช่วยกันดันให้อุตสาหกรรมนี้เคลื่อนไหวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และแสดงบทบาทนำในการเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมายหลายร้อยสาขา เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับประชาชน และประเทศชาติอย่างเอนกอนันต์ และนำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้

เป็นแหล่งที่มาของรายได้ ในรูปเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็น รายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าส่งออกอื่น ๆ

ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการค้า การชำระเงินระหว่างประเทศ เช่น ในปี พ.ศ. 2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทย เป็นเงินเพียงประมาณ 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกินดุลนี้จึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นได้เป็นอย่างมาก ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงานอย่างมากและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนในธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลาว่างมารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมาย และเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหาร ไปป้อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ก็จะเป็นอาชีพเสริมทำรายได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยวด้วย ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต และนำเอาทรัพยากรไปใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปทีใดก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหารซื้อผลิตผลพื้นเมือง และหากพักแรมก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับ โรงแรม แต่จะกระจายไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึกได้ก็จะมีการใช้วัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็กน้อย แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมากก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งจะกระตุ้นการผลิตที่เรียกว่า multiplier effect ทางการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมาก เมื่อเทียบกับผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย อาจเรียกได้ว่าเป็น limitless industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ จากสถิติที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลก ได้มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ. 2493 นักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 290 ล้านคน ใน พ.ศ. 2527 กระนั้นก็ตามนักวิชาการทางการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่าปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น เพราะว่าประชากรของโลกจะเพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลา ในขณะที่วิวัฒนาการด้านการขนส่งที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้เป็นจำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้สูงดังแต่ก่อนเท่านั้น การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจของแต่ละบุคคล องค์การสหประชาชาติประกาศว่า “การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐพึงสนับสนุน”

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่น ๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยว คือ

ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา สภาพอากาศและสิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรมที่มีความยั่งยืน ไม่ผันแปร หรือขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศดังเช่นการผลิตด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมอื่น ไม่ต้องลงทุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนและหันมาใช้อุตสาหกรรมนี้เป็นประโยชน์เพิ่มเติมต่ออาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิม นับเป็นความได้เปรียบอย่างมากของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนเป็นกอบเป็นกำก็จริง แต่การริเริ่มผลักดันให้เกิดธุรกิจท่องเที่ยว และการบริหารจัดการให้ธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้น เป็นเรื่องที่ทำนายผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนมิใช่น้อย ต่อไปนี่คือประเด็นปัญหาที่ท้องถิ่นต้องเผชิญและต้องฝ่าฟันก้าวข้ามไปให้ได้ เมื่อจะริเริ่มและขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน การค้นหา “โอกาส” หรือช่องทางการริเริ่มธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนจำนวนมากไม่เห็นคุณค่าของทรัพย์สินที่มีในชุมชน เพราะความไม่รู้ ไม่ตระหนักในสิ่งนั้น ๆ มาบัดนี้ ดังคำโบราณที่ว่า “เส้นผมบังภูเขา” ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำนายที่ติดอยู่ปลายจมูกของบรรดาผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เพราะเมื่อมองไม่เห็นคุณค่าของทรัพย์สินที่มีอยู่ก็ยากที่จะมองเห็นโอกาสใด ๆ ที่ผ่านเข้ามาให้ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น ๆ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน การให้ประชาชนยอมรับและมีส่วนร่วม การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้เกิดการระดมเงินขึ้นกับทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกับประชาชนพลเมืองในชุมชนหลายประการ เช่น ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เพราะมีผู้คนแปลกหน้าเข้ามาปะปนอยู่ในชุมชน การสัญจรไปมาไม่สะดวก ข้าวของแพงขึ้น ขาดความเป็นส่วนตัว อีกทั้งอาจนำโรคภัยไข้เจ็บ อาชญากรรม วัฒนธรรมแปลกแยก การเสื่อมถอยของศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชุมชน ทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ของชุมชน ฯลฯ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องรับภาระเก็บขยะ บำบัดน้ำเสีย ซ่อมบำรุงเส้นทางคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในปริมาณที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวในชุมชน สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ประชาชนในชุมชนไม่ยอมรับ ไม่สนับสนุน และไม่ต้องการกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประชาชนที่ไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ จากการท่องเที่ยวจะยิ่งไม่ยอมและอาจต่อต้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนก็ได้ การทำให้ประชาชนในชุมชนยอมรับสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องที่ทำนายผู้บริหารท้องถิ่นมากเช่นเดียวกัน

การเลือกกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นส่วนใหญ่มักจะคล้าย ๆ กัน เพราะเลียนแบบ ลอกแบบของกันและกัน ซึ่งมักจะพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ผล ต้องเลิกกันไปเป็นจำนวนมาก การเลือกกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสิ่งที่ท้องถิ่นมีอยู่และสถานะแวดล้อมภายนอกจึงเป็นเรื่องท้าทายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นกัน การบริหารจัดการรายได้การกระจายรายได้จากธุรกิจการท่องเที่ยวสู่ครัวเรือน จุดมุ่งหมายสุดท้ายของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน คือ การให้ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ (มีรายได้) จากกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างทั่วหน้า และเป็นธรรมมากที่สุด ไม่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนจำนวนน้อย อย่างไรก็ตาม การบรรลุจุดมุ่งหมายนี้ เป็นเรื่องท้าทายผู้บริหารท้องถิ่นมากเช่นเดียวกัน การดูแลให้มีพลวัตและยั่งยืน กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวจะยั่งยืนได้ด้วยปัจจัยอย่างน้อยสองประการ คือ การดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรที่เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวของชุมชนไว้ให้ยั่งยืนประการหนึ่ง กับการปรับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของตลาดการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง เรื่องนี้ท้าทายผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนเช่นเดียวกัน

ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (2552, ออนไลน์) ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ประเภทของการคมนาคม จำนวนสมาชิก หรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น โดยแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกได้ 5 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวตามสภาพภูมิศาสตร์การเดินทาง สามารถแบ่งย่อยได้ 2 รูปแบบ คือ

1.1 การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (international tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต่างไปจากประเทศของตน และต้องผ่านกระบวนการระหว่างประเทศหลายอย่าง เช่น ศุลกากร ดำเนินตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น ใช้ภาษาต่างประเทศ และอาจต้องมีคนดูแลเป็นผู้นำ

1.2 การท่องเที่ยวในประเทศ (internal tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในอาณาเขตของประเทศนั้น ๆ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ต้องมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย ตลอดจนการโฆษณา หรือมีสิ่งจูงใจโดยเฉพาะของสถานที่นั้น เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของการเดินทาง สามารถแบ่งย่อยได้ 3 รูปแบบ คือ

2.1 การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (leisure tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนร่างกาย และสมอง เพื่อความสนุกสนาน ความชื่นชมในแหล่งธรรมชาติและศึกษาแหล่ง

ธรรมชาติ รวมถึงการพักผ่อนหลังการเจ็บป่วย โดยเลือกสถานที่พักที่สงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ เช่น ชายทะเล หรือบนภูเขาที่ห่างไกลจากความอึกทึกครึกโครม

2.2 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจและประชุมสัมมนา (business and convention tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ผลพลอยได้ในการเดินทางไปติดต่อธุรกิจหรือประชุมสัมมนา ซึ่งลักษณะการท่องเที่ยวแบบนี้อาจไม่จัดเป็นการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวหรือพักผ่อน แต่ในความเป็นจริงผู้ที่เดินทางไปเพื่อธุรกิจหรือสัมมนามักแบ่งเวลาส่วนหนึ่งให้กับการท่องเที่ยว ดังนั้นปัจจัยที่ดึงดูดการท่องเที่ยวแบบนี้ คือ ต้องเป็นสถานที่ที่น่าสนใจ หรือมีกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจมีสถานที่พักอาศัยหรือ โรงแรมที่มีความพร้อมในการจัดประชุมสัมมนาและระบบคมนาคมที่ดีและสะดวกรวดเร็ว ปัจจุบันการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ

2.3 การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ (special interest tourism) สามารถแบ่งย่อยได้ 3 รูปแบบ คือ

2.3.1 การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (natural tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการพักผ่อนหย่อนใจความสนุกสนาน การชื่นชม และการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sport tourism) การท่องเที่ยวแบบนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการคือ ประการแรก เป็นการไปชมการแข่งขันกีฬาที่คนสนใจ เช่น ฟุตบอล มวย เทนนิส ฯลฯ การแข่งขันกีฬาเหล่านี้ถึงแม้มีการย้ายสถานที่แข่งขันก็ยังมีผู้ชมติดตามไปชมอยู่เสมอ ประการที่สอง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย สถานที่สำหรับการท่องเที่ยวประเภทนี้มักเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ชายทะเล ภูเขา หรือการเดินป่า เพื่อยิงนก ส่องสัตว์ เป็นต้น ดังนั้นพบว่า ประเทศที่มีทัศนียภาพหรือลักษณะภูมิประเทศหลาย ๆ แบบมักจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวประเภทนี้มาก 2.3.3 การท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง (entertainment tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการและความพึงพอใจในการพักผ่อนสนุกสนาน รื่นเริงบันเทิงใจ บางครั้งเป็นการไปเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสถานที่พักอาศัย การท่องเที่ยวแบบนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น รสนิยม ฐานะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดความสนใจของสถานที่แต่ละแห่ง

3. การท่องเที่ยวตามลักษณะการเดินทาง สามารถแบ่งย่อยได้ 2 รูปแบบคือ

3.1 การท่องเที่ยวแบบกลุ่มเหมาจ่าย (group inclusive tourism: GIT หรือ all Inclusive tourism: AIT) เป็นการท่องเที่ยวที่ธุรกิจนำเที่ยวขายรายการนำเที่ยวเบ็ดเสร็จให้กับนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ โดยธุรกิจนำเที่ยวเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับยานพาหนะ ที่พัก อาหาร และการนำเที่ยวให้แก่

นักท่องเที่ยว โดยอาจดำเนินการอำนวยความสะดวกเต็มรูปแบบ หรืออาจจัดการบริการเที่ยวบางสิ่งบางอย่างให้ตามแต่จะสะดวก

3.2 การท่องเที่ยวแบบอิสระ (foreign individual tourism: FIT) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยววางแผนจัดการเดินทางด้วยตัวเองทุกอย่าง หรือใช้บริการของธุรกิจนำเที่ยวในการอำนวยความสะดวกบางอย่าง

4. การท่องเที่ยวตามการตลาด สามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบย่อย คือ

4.1 การท่องเที่ยวตลาดหรูหร่า (elite market tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องจ่ายค่าบริการในอัตราสูงเพราะมุ่งให้บริการทางการท่องเที่ยวชนิดหรูหร่า

4.2 การท่องเที่ยวตลาดมวลชน (mass market tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่บริการทางการท่องเที่ยวแบบพื้น ๆ ในราคาถูก โดยต้องการให้บริการผู้เดินทางที่มีรายได้น้อยแต่มีปริมาณมาก

5. การท่องเที่ยวตามการจัดการ สามารถแบ่งย่อยได้ 2 รูปแบบ คือ

5.1 การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (conventional tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจ และปริมาณของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

5.2 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความคงคึกใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสมและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้อีก 2 รูปแบบ คือ

5.2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดีและมีมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น

5.2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม หรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อม และ

วัฒนธรรม มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณี และศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวกีฬาและบันเทิงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทาง วัฒนธรรม เป็นต้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว

กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ปัจจัยภายใน

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว (tourism resource) ประเทศไทย อุดมไปด้วยทรัพยากร การท่องเที่ยวมากมาย ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้ที่เดินทางมาเยือนท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งเทศกาลและงานประเพณีประจำปีที่มีอยู่ในท้องถิ่น

1.2 ความปลอดภัย (security) ในการตัดสินใจเลือกจุดหมายการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นสำคัญ มาตรการรักษา ความปลอดภัยจึงต้องมีประสิทธิภาพ และทั่วถึงทุกแหล่งท่องเที่ยว

1.3 โครงสร้างพื้นฐาน (infrastructures) ประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ไฟฟ้า ระบบสื่อสาร เป็นต้น โดยปกติแล้วรัฐจะเป็นผู้ลงทุนจัดสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อ อำนวยความสะดวกสบายของประชาชนในท้องถิ่น หรือหากการลงทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นก็เป็นผู้ได้รับประโยชน์อย่างถาวร

1.4 สิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) เป็นสถานที่หรือบริการที่ส่วนใหญ่ของเอกชน จะเป็นผู้จัดหาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปของการประกอบการทางธุรกิจ แต่ก็มีบริการของรัฐ อยู่ในบางส่วนด้วย ได้แก่ การคมนาคม วิธีการเข้าเมืองและบริการข่าวสาร มีการผ่อนคลากระเบียบ พิธีการเข้าเมืองอย่างผ่อนคลาและรวดเร็ว ที่พัก ร้านอาหาร บริการนำเที่ยวต่าง ๆ

1.5 สินค้าของที่ระลึก (souvenirs) จะต้องมีการควบคุมคุณภาพ กำหนดราคา รวมทั้ง การส่งเสริมการใช้วัสดุพื้นบ้าน การออกแบบสินค้าใหม่ เอกสิทธิ์ รวมทั้งการบรรจุหีบห่อ ที่สวยงาม

1.6 การโฆษณาประชาสัมพันธ์ (advertising and public relation) เป็นปัจจัยสำคัญ ต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นกรรมวิธีที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักและ สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ

1.7 ภาพลักษณ์ (image) เป็นตัวกำหนดคกลุ่มนักท่องเที่ยว หากมีภาพลักษณ์ว่าเป็น ดินแดนแห่งความฝันของผู้ชาย นักท่องเที่ยวที่สนใจจะเป็นกลุ่มชายรักสนุก จึงควรฟื้นฟูภาพลักษณ์

ของประเทศไทยในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมไปด้วยมรดกธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เป็นดินแดนแห่งความเพลิดเพลินในการจับจ่ายทั้งสินค้าพื้นเมืองและสินค้าปลอดอากร

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 ภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลก มีส่วนสำคัญในการกำหนดกระแสการ เดินทางของนักท่องเที่ยว ภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำจะทำให้การเดินทางท่องเที่ยวอ่อนตัวลง โดยเฉพาะ การเดินทางท่องเที่ยวระยะไกล เช่นเดียวกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองในบางประเทศอาจ ก่อให้เกิดความรู้สึกความไม่มั่นคง เป็นผลให้การเดินทางออกนอกประเทศชะลอตัวลงในระยะเวลา นั้น ในทางตรงกันข้ามการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและสภาพความมั่นคงทางการเมือง จะเป็น ตัวกระตุ้นกระแสการเดินทางให้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง

2.2 ความนิยมในการท่องเที่ยว องค์ประกอบหลายประการที่ทำให้รายได้ครอบครวั สูงขึ้น ครอบครัวยุคใหม่มีขนาดเล็กลงในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวลดต่ำลง จากการที่ธุรกิจการ ท่องเที่ยวได้จัดรูปแบบของการบริการให้มีค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดในระบบประหยัด ทำให้ผู้ที่รักการ ท่องเที่ยวสามารถจัดการรายได้เพื่อการท่องเที่ยวได้ดีขึ้น ความนิยมในการใช้เวลาว่างโดยการ ท่องเที่ยวจะไม่มีวันตกต่ำลง ตราบเท่าที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถจูงใจให้ผู้คนใช้จ่ายเงิน เหลือใช้เพื่อการเดินทางท่องเที่ยว

2.3 การขยายเส้นทางคมนาคม การคมนาคมที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็น การเดินทางด้วยรถยนต์ เครื่องบิน เส้นทางคมนาคมต่าง ๆ ส่งผลให้การเดินทางท่องเที่ยว เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และปลอดภัย

2.4 การแลกเปลี่ยนนโยบายทางการเมือง รัฐบาลของทุกประเทศให้ความสนใจขอ ความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยน ข่าวสาร ข้อมูล ซึ่งเป็นผลให้เกิดการแข่งขันทั้งในแง่การส่งเสริมการตลาด และการวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยวที่ประกอบกันเป็นแรงจูงใจให้เกิดความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยว มากยิ่งขึ้น

ทวิศักดิ์ ทิพยมหิงษ์ (2544 อ้างถึงใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) การท่องเที่ยว มีปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวมี 4 ประการ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจ ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และ ความบันเทิง

2. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การเดินทาง ที่พัก การบริการต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจ ทั้งสิ้น

3. การขนส่ง การขนส่งที่รวดเร็ว สะดวกสบาย และปลอดภัย ระบบการจราจรที่ดี ประหยัดเวลาในการเดินทาง

4. การต้อนรับ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะนักท่องเที่ยวต้องการกลับไปยังสถานที่เดิม เนื่องจากความประทับใจในการต้อนรับมากกว่าแหล่งท่องเที่ยว

และพบว่าแรงผลักดัน (push factors) ที่ทำให้เกิดความต้องการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ต้องการตอบสนองความต้องการของร่างกาย เช่น ทำงานเหนื่อยต้องการพักผ่อน หลีกหนีความจำเจ ต้องการพบสิ่งใหม่ ๆ ความภูมิใจในการท่องเที่ยว ต้องการเรียนรู้ การทำใจจากเรื่องร้าย ๆ และเพื่อโอกาสในการเข้าสังคม

แรงดึง (pull factors) คือ แรงดึงดูดต่าง ๆ ที่นำไปสู่การกำหนดสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการไป เช่น หากแรงผลักดันในการเดินทางเป็นการทำใจ เขาอาจต้องการไปเงียบ ๆ คนเดียว แต่หากแรงผลักดันในการเดินทาง คือ สร้างความภูมิใจให้ตนเอง การเลือกสถานที่ท่องเที่ยว อาจเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั่วไป

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (สพท.) และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยเน้นในด้านการกำหนดมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการบริการต่าง ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากน้ำพุร้อน จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งหากไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวใด ๆ อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติได้ นอกจากนี้ การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ยังมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของตน และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยในการประเมินคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาตินั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ (สพท. และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, ข)

1. องค์ประกอบมาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ หมายถึง มาตรฐานในการให้บริการที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่

1.1 เกณฑ์ที่ 1 คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ หลักเกณฑ์ คือ น้ำพุร้อนธรรมชาติที่จะนำมาให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการอาบ หรือดื่ม หรือเพื่อการรักษาโรคต้องมีคุณสมบัติทางเคมี และคุณสมบัติทางกายภาพและชีวภาพ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการรักษาทางการแพทย์

1.2 เกณฑ์ที่ 2 ห้องแช่น้ำพุร้อน/บ่อแช่น้ำพุร้อน/สระว่ายน้ำ หลักเกณฑ์ คือ ห้องน้ำ/บ่อน้ำ/ สระว่ายน้ำ ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ให้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำพุร้อน และไม่ก่อให้เกิดการแพร่เชื้อโรคต่อผู้ให้บริการ

1.3 เกณฑ์ที่ 3 ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า หลักเกณฑ์ คือ ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ให้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำพุร้อน

1.4 เกณฑ์ที่ 4 การจัดการด้านความปลอดภัย หลักเกณฑ์ คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความพร้อมในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยตลอดระยะเวลาที่ให้บริการ รวมไปถึงความสามารถในการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้

1.5 เกณฑ์ที่ 5 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ คือ มีการจัดการด้านกำจัดของเสียต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดมลพิษด้านต่าง ๆ ต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและพื้นที่โดยรอบ และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของลักษณะภูมิประเทศ

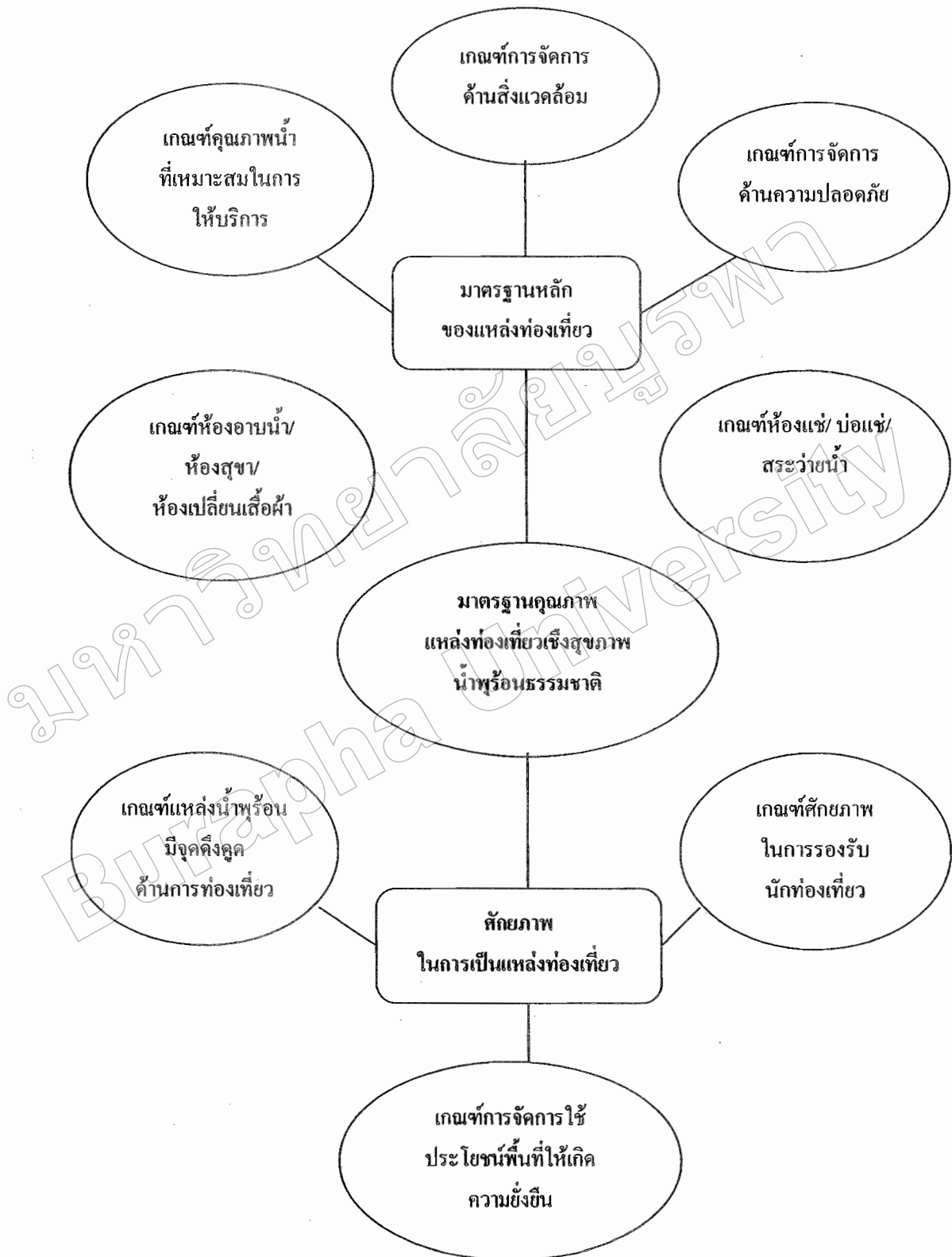
2. องค์ประกอบศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจ เช่น มีเอกลักษณ์ในด้านต่าง ๆ มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และความสามารถในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่

2.1 เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว หลักเกณฑ์ คือ แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีการตัดแปลงจนทำให้สภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไป และสามารถเป็นจุดดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้

2.2 เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว หลักเกณฑ์ คือ บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ และบริเวณ โดยรอบ มีศักยภาพที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

2.3 เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน หลักเกณฑ์ คือ การใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อการใด ๆ ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติเดิม รวมไปถึงการขัดต่อลักษณะภูมิประเทศหรือความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของตน ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ หมายถึง เกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ที่จัดทำขึ้น โดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (สพท.) และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ และส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบ จะมีเกณฑ์มาตรฐานที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติและดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ดังนี้

ภาพที่ 1 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ประวัติและความเป็นมาของบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา (ออนไลน์, 2552) บ่อน้ำพุร้อนเบตง เดิมเป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติขนาดใหญ่ เป็นบ่อน้ำร้อนที่ประกอบไปด้วยแร่ธาตุมากมาย มีอาณาบริเวณประมาณ 3 ไร่ ตั้งอยู่ในหมู่บ้านบ่อน้ำร้อน ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ห่างจากตัวเมืองเบตงไปทางเส้นทางหมายเลข ๔๑๐ (ยะลา-เบตง) ประมาณกิโลเมตรที่ 4 และแยกเข้าไปตามเส้นทางแอลฟัลท์คอนกรีตอีกเกือบ 7 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นเส้นทางสัญจรที่มีความสะดวก และปลอดภัยเป็นอย่างมาก บ่อน้ำพุร้อนจะมีน้ำร้อนผุดขึ้นมาจากใต้ดิน อุณหภูมิของน้ำประมาณ 80 องศาเซลเซียส สามารถวกไข่ให้สุกภายใน 10 นาที และมีสระน้ำขนาดเล็กไว้กักน้ำจากบ่อน้ำร้อนขนาดใหญ่ไว้เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ใช้อาบและแช่น้ำแร่ ซึ่งเชื่อกันว่าแร่ธาตุที่อยู่ในน้ำร้อนนี้สามารถใช้รักษาโรคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น โรคผิวหนัง โรคปวดเมื่อย เป็นต้น ต่อมาชมรมธุรกิจการท่องเที่ยว อำเภอเบตง ทั้งภาครัฐและเอกชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของนโยบายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของรัฐบาล จึงได้ร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง โดยได้ดำเนินการปรับปรุงบ่อน้ำร้อนแห่งนี้ นำเทคโนโลยีเข้ามาเสริมคัดแปลงจากน้ำที่เคยผุดขึ้นมาจากพื้นดินธรรมดาเป็นน้ำพุที่พุ่ง ขึ้นสูงไปในอากาศ จัดทำสถานที่สำหรับดื่มไข่ ปรับปรุงแต่งสถานที่ให้เป็นสวนหย่อม ไม้ดอกไม้ประดับ และมีศาลพักผ่อนสร้างอยู่เรียงราย ภาคเอกชนได้เข้ามาดำเนินกิจการเปิดร้านค้าร้านอาหาร และห้องอาบน้ำแร่ไว้คอยบริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวอีกด้วย

องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา ได้อนุมัติงบประมาณจำนวนกว่า 80 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างโครงการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนเบตงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้ตามแผนการพัฒนาบ่อน้ำร้อนให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ จะเน้นพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบ่อน้ำพุร้อน พร้อมทั้งสร้างที่พัก หรือรีสอร์ท จำนวน 10 หลัง กระจายอยู่บนเนื้อที่ 50 ไร่ ที่ตั้งอยู่ล้อมรอบบ่อน้ำพุร้อน เพื่ออำนวยความสะดวกและขยายเวลาการท่องเที่ยวในพื้นที่ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่นิยมการลงแช่น้ำแร่จากบ่อน้ำพุร้อนเพื่อสุขภาพ ดังนั้นการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ ต้องมีที่พักไว้รองรับ โดยเฉพาะจุดเด่นของรีสอร์ทแห่งนี้ ได้ต่อบ่อน้ำร้อนจากบ่อเข้ามาไว้บริการแช่และอาบถึงในห้องพัก เพื่อไว้บริการนักท่องเที่ยวอย่างครบวงจร โดยเฉพาะชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ นอกจากนี้ยังสร้างอาคารแช่น้ำแร่ แบบห้องรวมแยก ชาย หญิง ไว้บริการแก่ประชาชนทั่วไปด้วย

สำหรับโครงการดังกล่าวเป็นการดำเนินงานเสริมยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจังหวัดยะลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มี

ธรรมชาติสวยงามสิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์รวมถึงความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ (องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะแมเราะ, 2552) ประชาชนในพื้นที่หมู่ 2 คือ บ้านบ่อน้ำร้อน หมู่ที่ 2 ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นที่ราบสูงภูเขา ติดกับเทือกเขาตาปาปลังประเทศมาเลเซีย โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 5 (บ้าน กม. 19) ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
- ทิศใต้ ติดกับเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
- ทิศตะวันออก ติดกับหมู่ที่ 1 (บ้านจาเราะปะไต) และหมู่ที่ 4 (บ้านกม. 7) ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

- ทิศตะวันตก ติดกับชายแดนไทย - มาเลเซียรัฐเปรัก

พื้นที่หมู่ที่ 2 มีพื้นที่ทั้งหมด 25,336 ตารางกิโลเมตร หรือ 15,835 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 คຸ້ມ ซึ่งประกอบด้วย ชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ บ้านอัยเยอร์ซอ บ้านบ่อน้ำร้อน บ้านอังกะมอเหลา บ้านปิยะมิตร 1 และบ้านปิยะมิตร 2 โดยมีสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น มีฝนตกเกือบตลอดทั้งปี มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน โดยมีประชากรทั้งสิ้น 2,118 แบ่งเป็นชาย 1,116 คน และหญิง 1,002 คน ครว้เรือน 858 ครว้เรือน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีอาชีพเกษตรกรรมประมาณ 75 % โดยแยกได้ดังนี้ ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ ทำสวนผัก ทำสวน ไม้ดอก ไม้ประดับ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ

ความเป็นมาของโครงการ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา (2552) เสนอโครงการพัฒนาบ่อน้ำร้อนเข้ายุทธศาสตร์ของจังหวัด ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่สำคัญ การสนับสนุนงบประมาณเร่งด่วน โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดต้องการศึกษารุทกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ กระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจังหวัด โดยเชื่อมโยงการพัฒนาสอดคล้องกับโครงการพื้นที่ด้านชายแดนเบตง นายกรัฐมนตรี ฯพลฯ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในการเดินทางไปตรวจราชการจังหวัดยะลา (ทัวร์นกขมิ้น) อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2547 องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา โดยนายอาซิส เบ็ญหาวัน นายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดยะลา เสนอโครงการขอสนับสนุนงบประมาณเร่งด่วนตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว บ่อน้ำร้อน เมืองเบตง งบประมาณ 99,000,000 บาท นายกรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณ 49,500,000 บาท เพื่อพัฒนาโครงการ ผลสืบเนื่องมาจากการได้รับงบประมาณ 49,500,000 บาท ซึ่งลดลงจำนวนมาก ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขออกแบบผังบริเวณ ออกแบบอาคาร และจัดทำรายละเอียดใหม่ทั้งหมด ประกอบกับเสียงสะท้อนของชาวบ้านต่อผลกระทบที่ค้างขึ้นทุกวัน ทุกครั้งที่มีการขำราชการ หรือเจ้าหน้าที่ เข้าไปในพื้นที่ จะมี

การถามถึงคำถามเดิม ๆ เกี่ยวกับ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยะลา โดยนายอาซิส เบ็ญหาวัน มอบหมายให้ฝ่ายสำรวจออกแบบ กองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา จัดทำแบบ เพื่อออกแบบผังและออกแบบอาคาร โดยมี บรรจง อาดำ สถาปนิก และทีมงานออกแบบ เขียนแบบ โดยมีแนวความคิด ดังนี้

1. แนวความคิดในการออกแบบผัง

1.1 พื้นที่ที่จะพัฒนาทั้งหมดอยู่ในกรอบพื้นที่ว่าง ไม่สร้างความเสียหายหรือส่งผลกระทบต่อชุมชนของชาวบ้านที่อยู่เดิม และกิจกรรมที่จะพัฒนาทั้งหมดต้องไม่ทำให้วิถีชีวิตเดิมเปลี่ยนแปลงไป

1.2 ต้องตั้งอยู่บนความสมดุลทางธรรมชาติ สามารถเข้ากับลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น

1.3 การออกแบบกลุ่มอาคารและการสัญจรภายใน โครงการต้องมีความสัมพันธ์กัน สามารถใช้อาคารแต่ละประเภทได้อย่างสะดวก ถูกต้องตามหลักวิชาสถาปัตยกรรม

1.4 ต้องศึกษาการวิเคราะห์พื้นที่ ในทุกด้าน เช่น มุมมอง ทิศทางลม แสงแดด ทัศนภาพ และอื่น ๆ

2. แนวความคิดในการออกแบบอาคาร

2.1 การออกแบบ โดยการนำเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น (เรือนมูสลิม) และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม มาปรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบเพื่อให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2.2 การออกแบบโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด ประหยัดการก่อสร้าง และบำรุงรักษา มีรูปลักษณะและประโยชน์ใช้สอยที่สวยงาม

2.3 การนำวัสดุที่มาใช้ในการออกแบบ โดยคำนึงถึงความกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนประกอบหลักของโครงการ

2.3.1 ส่วนบริหาร

2.3.2 ส่วนบริการ

2.3.3 ส่วนจำหน่ายสินค้า

2.3.4 ส่วนศูนย์สุขภาพ

2.3.5 ส่วนที่พักแรม

2.3.6 ส่วนบ่อน้ำร้อน

2.3.7 ส่วนที่จอดรถ

2.3.8 ส่วนงานระบบภายในโครงการ

2.3.9 ส่วนปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโครงการ

โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา ได้ทำสัญญาจ้างงานโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา กับห้างหุ้นส่วนจำกัด ก่อสร้างเนรมิต สัญญาจ้างเลขที่ 21/ 2548 ลงวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2548 โดยมีนายประพงษ์ อัญชัยศรีชาติ เป็นผู้จัดการโครงการ และนายสุคเขต สุขมาก เป็นผู้ควบคุมประสานงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา ได้มีคำสั่งแต่งตั้งช่างควบคุมงานก่อสร้างคือ นายบรรจง อาดำ สถาปนิก 7วช, นายเอกวิทย์ ยี่เส้น วิศวกรโยธา 4, นายประพันธ์ มีแต้ม นายช่างเขียนแบบ 6 ว.

โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นโครงการที่เน้นการออกแบบและการก่อสร้างเป็นหลักของโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประกอบไปด้วยงานการออกแบบวางผัง การออกแบบอาคารและองค์ประกอบอาคาร การก่อสร้างของโครงการ และการควบคุมงานโครงการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง และได้นำเสนอ ดังนี้

วันทกาญจน์ สิวาโรฤทธิ์ และเอกกวีร์ วิณิชเขตคำฉนวน (2548, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: กรณีแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามไม่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวได้ทำการศึกษาวิจัย พบว่า

1. กลุ่มประชากรตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย อาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีรายได้มากกว่า 15,000 บาท ต่อเดือน เดินทางมาเที่ยวโดยรถส่วนตัว รับทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากผู้อื่นบอกวัตถุประสงค์เดินทางมาเที่ยวโดยพักผ่อนเป็นส่วนใหญ่

2. ความพึงพอใจศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าทางการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสิ่งดึงดูดใจมีความพอใจระดับกลาง ด้านความปลอดภัย และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีความพึงพอใจระดับมาก ส่วนด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับน้อย ด้านการประชาสัมพันธ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีความพอใจระดับปานกลาง ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่มีความพึงพอใจระดับน้อย

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนควรร่วมมือกัน เพื่อศึกษาปัญหาตลอดจนหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง

การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งสำคัญ เพื่อเป็นการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยผ่านสื่อต่าง ๆ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีจุดเด่น จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ จัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ

สิทธิชัย ชิวะโรรส (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อธุรกิจการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของธุรกิจการท่องเที่ยว เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ทำการศึกษาต่อกับกลุ่มประชากรจำนวน 300 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่รับบริการจากร้านค้า จำนวน 100 คน กลุ่มสอง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่รับบริการจากร้านอาหาร จำนวน 100 คน กลุ่มสาม นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่รับบริการจากบริษัททัวร์ จำนวน 100 คน โดยกำหนดตัวอย่างทั้งหมดรวม 300 คน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวจำนวน 300 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายมาเที่ยวเป็นครั้งแรกมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี มีเชื้อชาติแถบกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย มีอาชีพเสมียนและเจ้าหน้าที่สำนักงาน มีรายได้ 25,001 - 50,000 เหรียญ สถานภาพสมรส และเดินทางมากับคู่สมรส เพราะได้รับการแนะนำจากสื่อการท่องเที่ยว โดยรับรู้ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่มีความต้องการพักอาศัยอยู่ 6 - 10 วัน มีระดับความพึงพอใจต่อธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานีรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยแยกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

ด้านสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า มีความพึงพอใจในระดับพอใจมาก ทั้งในเรื่องราคา (ราคาห้อง, อาหาร, การบริการอื่น ๆ) และเรื่องกลุ่มผู้บริหาร และความพึงพอใจน้อยสุดคือ ด้านการโฆษณา

ด้านร้านอาหารบาร์ และแหล่งท่องเที่ยวกลางคืน ในระดับพอใจมาก ทั้งสถานที่ตั้ง สถาปัตยกรรมและการตกแต่ง และด้านผู้บริหารมีความเอื้อเฟื้อ และสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ และความพึงพอใจน้อยสุดคือด้านดนตรี/ เกมส์

ด้านร้านขายของที่ระลึกและศูนย์การค้าพอใจในระดับมาก ทั้งด้านราคา และความหลากหลายของสินค้า และความพึงพอใจน้อยสุดคือบริการ ได้แก่ การซื้อสินค้า, การส่งสินค้า และการบริการ

ความพึงพอใจต่อธุรกิจการท่องเที่ยวด้านร้านอาหารส่วนตัวแทนจัดจำหน่าย และผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับทัวร์ในระดับพึงพอใจปานกลาง ได้แก่ การบริการในการจองที่พักและการขนส่ง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในระดับความพึงพอใจปานกลาง และความพึงพอใจน้อยสุดคือ การให้บริการด้านรถไฟ/ สถานีรถไฟ

ก้องชาติ เลี้ยงสมทรัพย์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มาจากทั่วจังหวัดนครราชสีมาการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มาจากทั่วจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาถึงระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาจากทั่วจังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อศึกษานักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แตกต่างกัน ซึ่งมาจากทั่วจังหวัดนครราชสีมาที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างไร 4) เพื่อศึกษานักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันอย่างไร การวิจัยนี้ได้แจกแบบสอบถามไปยังนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มาจากอำเภอปากช่อง และอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test, F - test, One - way ANOVA และ chi square

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยว/พักผ่อนโดยใช้รถส่วนตัว/ รถเช่า และพักผ่อนที่โรงแรม การมาเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเป็นกลุ่ม ๆ ละ 2 - 4 คน ค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่ใช้มากกว่า 2,500 บาท เหตุผลที่มาเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดนครราชสีมาคือ ความสวยงามของธรรมชาติ สถานที่นักท่องเที่ยวนิยมไปมากที่สุดคือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยนิยมเที่ยวในเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม โดยมีเพื่อนที่ช่วยตัดสินใจมากที่สุด ทั้งในนั้นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากหากแยกความพึงพอใจเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น มีความพึงพอใจในด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก และในด้านประชาสัมพันธ์สร้างแรงจูงใจในระดับปานกลาง สำหรับระดับปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง แต่มีต้องการให้พัฒนาปรับปรุงแก้ไขการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก

นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน เช่น นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท มีเหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจมาท่องเที่ยวคือ ความงามและความประทับใจในธรรมชาติ และระยะเวลาที่มาท่องเที่ยวคือ 2 - 4 วัน ส่วนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีรายได้ 5,001 - 10,000 บาท มีเหตุผลที่มาท่องเที่ยวคือ ต้องการ

มาพักผ่อนกับเพื่อน หรือบุคคลในครอบครัว และระยะเวลาที่เดินทางมาท่องเที่ยวมากกว่า 7 วัน นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความพึงพอใจในการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน เช่น นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีอายุ 16-25 ปี มีความพึงพอใจด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านกระบวนการจัดการท่องเที่ยว และด้านบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยกว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีอายุ 36 - 45 ปี ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุ 16 - 25 ปี นี้มีความพึงพอใจด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีอายุ 36 - 45 ปี ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้นักการตลาดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นำไปประยุกต์ในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละกลุ่ม รวมทั้งการจัดเส้นทางท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดนครราชสีมา

ธัญญา พรหมบุรุษย์ และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน รวบรวมองค์ความรู้และวัฒนธรรมของท้องถิ่น และหาแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนมีส่วนร่วม ใช้เทคนิควิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่มและแบบสอบถามจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พื้นที่ศึกษาจำนวน 14 หมู่บ้าน ชนเผ่าม้งและป่าเกะฮะญอ ภายในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ ครอบคลุมอำเภอแม่แจ่มและแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และหาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจตามระดับคะแนน Likert scale ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา มีการจัดทำโปรแกรมและเส้นทางท่องเที่ยว ใช้ประเมินผลความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร ผลของการวิจัยที่ได้นำมาสรุปวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับชุมชนเพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ผลจากการศึกษา แสดงให้เห็นว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนรับรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว โดยเห็นว่าจะช่วยเสริมรายได้ให้กับชุมชน ได้เผยแพร่วัฒนธรรม เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็ตระหนักว่าการท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน ประมาณร้อยละ 60 ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 ครัวเรือน เห็นว่าชุมชนมีความพร้อมต่อการจัดการท่องเที่ยว ที่เหลือร้อยละ 40 เห็นว่าชุมชนยังไม่มีความพร้อมในด้านการจัดการ เช่น การสื่อสาร การต้อนรับ สภาพถนนในพื้นที่ เป็นต้น

จากการรวบรวมองค์ความรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชนเผ่าม้งและป่าเกะฮะญอในพื้นที่ศึกษา พบว่า วัฒนธรรมมีความหลากหลาย และมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่

น่าจะมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยการเข้าถึงพื้นที่ก่อนข้างพร้อม รวมทั้งสภาพพื้นที่แม่แฮยังสามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเชิงนิเวศเกษตรได้อีกด้วย ผลจากการประเมินของนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับมากต่อความน่าสนใจของโปรแกรมและพึงพอใจมากที่สุดในด้านความโดดเด่นของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแม่แฮ และความรู้สึกรักค้ำค้ำมากที่สุดในการมาท่องเที่ยวในพื้นที่แม่แฮ อย่างไรก็ตาม นักวิจัยเห็นว่าจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในพื้นที่แม่แฮโดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแล้วระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองได้ ยังต้องอาศัยระยะเวลาและประสบการณ์ และควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนหรือเป็นที่เลี้ยง โดยมีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยว จัดฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เช่น การทำอาหาร การต้อนรับ การศึกษาฐานการท่องเที่ยว การจัดทำของที่ระลึก เป็นต้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ และควรมีการจัดการในเรื่องผลประโยชน์และการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมรวมทั้งชุมชนยอมรับนำรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาเพื่อพัฒนาพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

กนิษฐทิพย์ คิติเพ็ง (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (homestay) ของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ของผู้ประกอบการผู้ประกอบการโฮมสเตย์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และหาความสัมพันธ์ของศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมแบบโฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จำนวน 327 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t -test , F -test และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักแรมแบบโฮมสเตย์ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อายุ 36 ปีขึ้นไป ถึง 46 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ ปวช. มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน นิยมเดินทางมากับกลุ่มเพื่อน และมีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในตำบล

ไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว มีศักยภาพการจัดการที่พักในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) โดยเฉพาะในส่วนที่บ้านพักมีความมั่นคงและแข็งแรง บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างส่องเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับ จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในภาพรวม ($\bar{X} = 4.59$) โดยเฉพาะในส่วนของตัวเองบ้านมีความมั่นคงและมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีห้องน้ำและห้องส้วมเพียงพอ ($\bar{X} = 4.40$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การที่นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันหรือมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวที่มีเพศที่ต่างกันหรือมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวต่างกัน ไม่ได้ส่งผลต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มี อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และลักษณะกลุ่มในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่ต่างกัน ส่งผลต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ชลธิชา เฟ่งพินิจ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาล่องแพ จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ 1) นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปเป็นแนวทางให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวแพล่องจังหวัด 2) เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์แก่ผู้ประกอบการและผู้ต้องการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาล่องแพจังหวัดกาญจนบุรี ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ให้เหมาะสมและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้ทำการศึกษา กับกลุ่มประชากร 460 คน คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาล่องแพจังหวัดกาญจนบุรี ผลของการวิจัยพบว่า

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป - 25 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน/ ลูกจ้าง สถานภาพโสด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า/ เท่ากับ 10,000 บาท ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาล่องแพจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจในทุกด้านแตกต่างกัน ยกเว้นด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพไม่แตกต่างกัน

นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวแพล่องจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพไม่แตกต่างกัน

นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวแหล่งจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจในทุกด้านแตกต่างกัน ยกเว้น ผลลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไม่แตกต่างกัน

นักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวแหล่งจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านบุคลากรมีความพึงพอใจแตกต่างกัน

นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวแหล่งจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านผลลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจแตกต่างกัน

กุลแก้ว คล้ายแก้ว, ลัสดา ยาวิละ และอรนุช สืบบุญ (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง ความเป็นไปได้ในการจัดการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์: กรณีศึกษา เรือนแพพินธุโลก ผลการวิจัยพบว่า

1. ในด้านศักยภาพของเรือนแพ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ศักยภาพของชุมชนชาวลำน้ำน่าน ในด้านโครงสร้างของบ้านเรือนแพของชุมชนชาวลำน้ำน่านยังไม่มีศักยภาพในการเป็นเรือนแพที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากเก่าและทรุดโทรมเป็นอย่างมาก ประกอบกับชุมชนชาวลำน้ำน่านจังหวัดพินธุโลก เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดชุมชนเมืองแต่มีฐานะยากจน ไม่มีอาชีพมั่นคงจึงไม่มีรายได้ที่เหลือจากการยังชีพนำมาปรับปรุงที่อยู่อาศัยของตนเองได้ และชุมชนชาวลำน้ำน่านต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยปรับปรุงเรือนแพของตนให้ดีขึ้น แต่ในด้านเอกลักษณ์ชุมชนชาวลำน้ำน่านเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในด้านนี้เป็นอย่างมากกล่าวคือ เป็นชุมชนโบราณลอยน้ำที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในลำน้ำน่านเป็นเวลาช้านานตั้งถิ่นฐานมาเกือบ 160 ปี จึงเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกมุมโลกให้เข้ามาสัมผัสกับสิ่งที่ได้รับตกทอดมาจากคนในอดีตสู่คนในปัจจุบัน จึงกลายเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบกับบ้านเรือนแพเป็นภาพลักษณ์ของจังหวัดพินธุโลก เมื่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่างก็เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพินธุโลก มีความต้องการเห็นภาพบ้านเรือนแพที่จลลิตภาพอยู่ตลอดของลำน้ำน่าน นอกจากนี้ชุมชนมีความพร้อมในเรื่องการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว อาทิเช่น การสาธิตการเปลี่ยนลูกบวบแพ การจับปลา การสร้างเรือนแพ เป็นต้น ชุมชนต้องการมีสินค้าที่ระลึกขายแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการที่พักเรือนแพโฮมสเตย์ ชุมชนต้องการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยว โดยชุมชนชาวลำน้ำน่านเป็นผู้บริหารจัดการเอง

2. ในด้านความเป็นไปได้ในการจัดการที่พัก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวแพลำน้ำน่าน ในประเด็นนี้มีความเป็นไปได้อันเนื่องมาจากชุมชนชาวแพมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและชุมชนชาวแพมีความต้องการที่จะคัดแปลงบ้านเรือนแพที่พักของตนเองให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะชุมชนต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการผลักดันทำให้เกิดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนชาวแพมีวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวยังเล็งเห็นประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่จะนำมาซึ่งรายได้เสริมต่อตนเองและครอบครัว และสมาชิกชุมชนชาวแพบางกลุ่มยังต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อชมวิถีชีวิตชาวแพ ซึ่งจะทำให้เกิดการอนุรักษ์บ้านเรือนแพ อนุรักษ์ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวแพ ซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน

3. ในด้านความต้องการเข้าพักจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความต้องการเข้าพักในเรือนแพโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความประสงค์ที่จะเข้าพักในโฮมสเตย์เรือนแพ คิดเป็นร้อยละ 91.9 ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติ คิดเป็นร้อยละ 82.4

4. นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความคิดเห็นว่าสถานที่จอดเรือนแพโฮมสเตย์ที่เหมาะสม คือ ตั้งแต่บริเวณหน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ (วัดใหญ่) เรื่อยไปจนกระทั่งถึงบริเวณสะพานสุพรรณกัลยา

ศศิรัตน์ ลอยประเสริฐ (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดร้อยปีสามชุก สุพรรณบุรี บทคัดย่อ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดร้อยปีสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 4) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของนักท่องเที่ยว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 5) เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว 6) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test, F - test, LSD., chi - square และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลงานวิจัยพบว่า 1) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21 - 30 ปี การศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท มีวัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยวเพื่อใช้จ่ายใช้สอยหาซื้อสินค้า เดินทางมาโดยรถนำเที่ยว จำนวนสมาชิกที่เดินทางมาด้วยกัน 2 - 5 คน ใช้เวลาในการเที่ยวชม 1 - 2 ชั่วโมง มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

1,001 - 1,500 บาท และรู้จักตลาดร้อยปีสามชุกโดย ครอบครัว/ เพื่อนแนะนำ 2) นักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการจูงใจ และด้านการควบคุมคุณภาพ โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจ ด้านสถานที่ตั้งและความสะดวก ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการให้บริการ โดยรวมมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากทุกด้าน 4) นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) นักท่องเที่ยวที่มี อายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 6) ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและระดับความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง 6 ด้าน

1. ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ
2. ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ
3. ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า
4. ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย
5. ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
6. ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ได้นำระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มาดำเนินการวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population) ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

กลุ่มตัวอย่าง (sample) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จำนวน 400 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Yamanec, 1974) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน + 5 % ที่ขนาดประชากรมากกว่า 100,000 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และศาสนา มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ คำตอบที่เหมาะสมและเป็นจริงที่สุด

ตอนที่ 2 วิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยมี 5 ระดับตัวเลือก ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 37 ข้อ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

- ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ จำนวน 4 ข้อ
- ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ จำนวน 6 ข้อ
- ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า จำนวน 6 ข้อ
- ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย จำนวน 6 ข้อ
- ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ข้อ
- ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน จำนวน 6 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนนระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง โดยกำหนดค่าคะแนนของแต่ละระดับ ดังนี้

- มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
- มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
- มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
- มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
- มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวจากเอกสาร ตำรา เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดขอบเขตและเนื้อหาในการตั้งคำถาม เพื่อให้สามารถตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยยึดหลักว่าต้องอยู่ในหลักแห่งข้อเท็จจริง

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก ประธานผู้สอบวิทยานิพนธ์ 2) อาจารย์สุปราณี ธรรมพิทักษ์ และเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติมจนกระทั่งได้แบบสอบถามฉบับร่างที่สมบูรณ์

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนบ่อน้ำร้อน จำนวน 30 คน นำเพื่อค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีประสิทธิ์แอลฟา (reliability) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach's alpha) ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.06 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง โดยผู้วิจัยแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสอบถามความยินยอมของกลุ่มตัวอย่างก่อนเก็บแบบสอบถามทุกครั้ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2553 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2553 ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลใน 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเช้า (เวลา 06.00 - 11.00 น.) และช่วงเย็น (เวลา 14.00 - 19.00 น.)

2. แจกแบบสอบถามและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบตามจำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ แจกแจงความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง โดยใช้วิธีการประมวลผลค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และการนับถือศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ แจกแจงความถี่ และหาค่า ร้อยละ
2. ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน วิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลสถิติพื้นฐาน คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ส่วนข้อมูลคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา และข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จำนวน 400 คน ได้วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา จากแบบสอบถามปลายเปิดเป็นข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ อื่น ๆ ของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จำนวน 400 ฉบับ สรุปผลเป็นจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	154	38.50
หญิง	246	61.50
รวม	400	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	57	14.25
21 - 30 ปี	154	38.50
31 - 40 ปี	118	29.50
สูงกว่า 40 ปี	71	17.75
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	35	8.75
มัธยมศึกษา	130	32.50
อนุปริญญา	61	15.25
ปริญญาขึ้นไป	174	43.50
4. รายได้/เดือน		
5,000 - 10,000 บาท	224	56.00
10,001 - 15,000 บาท	85	21.25
15,001 - 20,000 บาท	46	11.50
20,000 บาทขึ้นไป	45	11.25
5. อาชีพ		
ค้าขาย	76	19.00
เกษตรกรรวม	62	15.50
รับราชการ	31	7.75
รับจ้าง	94	23.50
อื่น ๆ	137	34.25
6. ศาสนา		
พุทธ	337	84.25
อิสลาม	59	14.75
คริสต์	4	1.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน (คิดเป็นร้อยละ 61.50) เพศชายจำนวน 154 คน (คิดเป็นร้อยละ 38.50)

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุส่วนใหญ่ 21 - 30 ปี จำนวน 154 คน (คิดเป็นร้อยละ 38.50) รองลงมาคืออายุ 31-40 ปี จำนวน 118 คน (คิดเป็นร้อยละ 29.58) อายุสูงกว่า 40 ปี จำนวน 71 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.75) อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 57 คน (คิดเป็นร้อยละ 14.25) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษา ส่วนใหญ่คือ ปริญญาขึ้นไป จำนวน 174 คน (คิดเป็นร้อยละ 48.50) รองลงมา มัธยมศึกษา จำนวน 130 คน (คิดเป็นร้อยละ 32.50) อนุปริญญา จำนวน 61 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.25) และประถมศึกษาจำนวน 35 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.75) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับรายได้ส่วนใหญ่ 5,000 - 10,000 บาท จำนวน 224 คน (คิดเป็นร้อยละ 56.00) รองลงมา 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 85 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.25) 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 46 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.50) และ 20,000 บาทขึ้นไป จำนวน 45 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.25) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพ ส่วนใหญ่ อื่น ๆ จำนวน 137 คน (คิดเป็นร้อยละ 34.25) รองลงมา รับจ้าง จำนวน 94 คน (คิดเป็นร้อยละ 23.50) ค้าขาย จำนวน 76 คน (คิดเป็นร้อยละ 19.00) เกษตรกรรม จำนวน 62 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.50) และรับราชการ จำนวน 31 คน (คิดเป็นร้อยละ 7.75) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามนับถือศาสนา ส่วนใหญ่ คือ ศาสนาพุทธ จำนวน 337 คน (คิดเป็นร้อยละ 84.25) รองลงมา ศาสนาอิสลาม จำนวน 59 คน (คิดเป็นร้อยละ 14.75) และน้อยที่สุด ศาสนาคริสต์ จำนวน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.00)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง

การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จำนวน 400 ฉบับ สรุปผลเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ

ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. มีกระบวนการกรองเบื้องต้น	23 (5.75)	82 (20.50)	200 (50.00)	62 (15.50)	33 (8.25)	3.00	.96	ปานกลาง	4
2. น้ำพุร้อนที่ให้บริการ	62 (15.50)	98 (24.50)	172 (43.00)	53 (13.25)	15 (3.75)	3.35	1.02	ปานกลาง	1
3. มีน้ำใช้ที่สะอาด	31 (7.75)	110 (27.50)	148 (37.00)	74 (18.50)	37 (9.25)	3.06	1.07	ปานกลาง	2
4. วัสดุที่ใช้ในท่อส่งน้ำ	23 (5.75)	76 (19.00)	220 (55.00)	58 (14.50)	23 (5.75)	3.05	.89	ปานกลาง	3
รวม						3.11	.77	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ในด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11, S.D. = .77$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ น้ำพุร้อนที่ให้บริการ โดยการเช่าหรืออาบน้ำแล้ว ไม่น่ากลับมาให้บริการอีก ($\bar{X} = 3.35, S.D. = 1.02$) รองลงมาคือ มีน้ำใช้ที่สะอาด เช่น น้ำประปา หรือหากใช้น้ำบาดาล หรือน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ต้องไม่มีตะกอน ไม่มีสี และไม่มีกลิ่น ($\bar{X} = 3.06, S.D. = 1.07$) และลำดับสุดท้ายคือ มีกระบวนการกรองเบื้องต้น เพื่อนำสิ่งปะปน เช่น ใบไม้ หรือวัสดุปนมากับแหล่งน้ำออกก่อนนำไปให้บริการ เช่น ตะแกรงกรองเศษใบไม้ที่ไหลปะปนมาจากแหล่งต้นน้ำ ($\bar{X} = 3.00, S.D. = 0.96$)

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ

ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. บ่อ/ อ่างแช่ส่วนตัว มี การล้างทำความสะอาด	17 (4.50)	75 (18.75)	115 (28.75)	137 (34.25)	56 (14.00)	2.65	1.07	ปานกลาง	4
2. มีป้าย หรืออุปกรณ์ บอกอุณหภูมิ	8 (2.00)	56 (14.00)	180 (45.00)	93 (23.25)	63 (15.75)	2.63	.97	ปานกลาง	5
3. บ่อแช่รวม ล้างทำ ความสะอาดบ่อไม่น้อย กว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์	12 (3.00)	53 (13.50)	154 (38.50)	127 (31.75)	54 (13.50)	2.61	.98	ปานกลาง	6
4. มีแสงสว่างเพียงพอ สำหรับบริเวณที่ ให้บริการ	12 (3.00)	84 (21.00)	161 (40.25)	90 (22.50)	53 (13.25)	2.78	1.02	ปานกลาง	2
5. พื้นผิวของวัสดุปูพื้น วัสดุกันลื่น	4 (1.00)	92 (23.00)	161 (40.25)	106 (26.50)	37 (9.25)	2.80	.93	ปานกลาง	1
6. มีห้อง/ บ่อแช่น้ำ สำหรับผู้พิการหรือ ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ	12 (3.00)	76 (19.00)	143 (35.75)	111 (27.75)	58 (14.50)	2.68	1.03	ปานกลาง	3
รวม						3.23	.96	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ในด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23, S.D. = .96$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ พื้นผิวของวัสดุปูพื้นของพื้นที่ให้บริการเป็นพื้นผิวสัมผัสหยาบ หรือวัสดุกันลื่น ($\bar{X} = 2.80, S.D. = .93$) รองลงมาคือ มีแสงสว่างเพียงพอสำหรับบริเวณที่ให้บริการโดยทั่วถึง ($\bar{X} = 2.78, S.D. = 1.02$) และลำดับสุดท้ายคือ บ่อแช่รวม มีการล้างทำความสะอาดบ่อไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ($\bar{X} = 2.61, S.D. = .98$)

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ
แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า

ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. มีจำนวนเพียงพอ สำหรับผู้ใช้บริการ	12 (3.00)	89 (22.25)	145 (36.25)	92 (23.00)	62 (15.50)	2.74	1.06	ปานกลาง	6
2. ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา และสุขภัณฑ์อยู่ใน บริเวณที่มีคิจัด	17 (4.25)	94 (23.50)	161 (40.25)	88 (22.00)	40 (10.00)	2.90	1.01	ปานกลาง	1
3. ระบบถ่ายเทอากาศที่ดี ไม่รู้สึกร้อนอบอ้าว	17 (4.25)	99 (24.75)	150 (37.50)	78 (19.50)	56 (14.00)	2.86	1.08	ปานกลาง	3
4. มีแสงสว่างเพียงพอ สำหรับบริเวณที่ ให้บริการโดยทั่วถึง	20 (5.00)	75 (18.75)	173 (43.25)	81 (20.25)	51 (12.75)	2.83	1.04	ปานกลาง	4
5. วัสดุปูพื้นเป็นวัสดุพื้น ผิวสัมผัสหยาบ หรือวัสดุ กันลื่น	8 (2.00)	98 (24.50)	184 (46.00)	60 (15.00)	50 (12.50)	2.89	.98	ปานกลาง	2
6. มีห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขาสำหรับผู้พิการ หรือผู้สูงอายุโดยเฉพาะ	24 (6.00)	64 (16.00)	163 (40.75)	101 (25.25)	48 (12.00)	2.79	1.04	ปานกลาง	5
รวม						2.83	.88	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านห้องห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.83, S.D. = .88$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา และสุขภัณฑ์อยู่ในบริเวณที่มีคิจัด มีสภาพดี ไม่ชำรุด ($\bar{X} = 2.90, S.D. = 1.01$) รองลงมา คือ วัสดุปูพื้นเป็นวัสดุพื้นผิวสัมผัสหยาบหรือวัสดุกันลื่น ($\bar{X} = 2.89, S.D. = .68$) และลำดับสุดท้าย คือ มีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้ให้บริการ มีการแยกสัดส่วนชาย - หญิง และมีสัญลักษณ์บ่งบอกชัดเจน ($\bar{X} = 2.74, S.D. = 1.06$)

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านความปลอดภัย

ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยทั้งบริเวณทั้งใน และนอกพื้นที่	13 (3.25)	78 (19.50)	113 (28.25)	126 (31.50)	70 (17.50)	2.60	1.09	น้อย	4
2. มีห้องพยาบาลและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพที่	16 (4.00)	94 (23.50)	86 (21.50)	134 (33.50)	70 (17.50)	2.63	1.14	ปานกลาง	2
3. มีบุคลากรที่มีความรู้ในการปฐมพยาบาล	12 (3.00)	82 (20.50)	110 (27.50)	114 (28.50)	82 (20.50)	2.57	1.12	น้อย	6
4. มีโทรศัพท์พร้อมแจ้งเหตุฉุกเฉินที่พร้อมใช้งาน	19 (4.75)	79 (19.75)	126 (32.50)	116 (29.00)	60 (15.00)	2.70	1.09	ปานกลาง	1
5. การติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงที่มีประสิทธิภาพ	16 (4.00)	83 (20.75)	102 (25.50)	116 (29.00)	83 (20.75)	2.58	1.15	น้อย	5
6. มีระบบป้องกันและเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ	33 (8.25)	54 (13.50)	106 (26.50)	138 (34.50)	69 (17.25)	2.61	1.16	ปานกลาง	3
รวม						2.62	1.03	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านความปลอดภัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.62, S.D. = 1.03$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ มีโทรศัพท์พร้อมแจ้งเหตุฉุกเฉินที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา ($\bar{X} = 2.70, S.D. = 1.09$) รองลงมาคือ มีห้องพยาบาลและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้งานได้ตลอดเวลาที่ให้บริการ ($\bar{X} = 2.63, S.D. = 1.14$) และค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ มีบุคลากรที่มีความรู้ในการปฐมพยาบาล ($\bar{X} = 2.57, S.D. = 1.12$)

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. การขุดเจาะ และการสูบน้ำเป็นไปตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาล	4 (1.00)	76 (19.00)	193 (48.25)	68 (21.50)	41 (10.25)	2.79	.90	ปานกลาง	4
2. ถึงขยะบริเวณพื้นที่ให้บริการมีจำนวนเพียงพอ	8 (2.00)	64 (16.00)	160 (40.00)	105 (26.25)	63 (15.75)	2.62	1.00	ปานกลาง	6
3. มีระบบการจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องลักษณะ	8 (2.00)	56 (14.00)	166 (41.50)	104 (26.00)	66 (16.50)	2.59	.99	น้อย	8
4. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมีรูปร่างและสีที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	4 (1.00)	82 (20.50)	172 (43.00)	102 (25.50)	40 (10.00)	2.77	.92	ปานกลาง	5
5. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผน	4 (1.00)	69 (17.25)	153 (38.25)	109 (27.25)	65 (16.25)	2.60	.99	น้อย	7
6. สภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติบริเวณโดยรอบ	20 (5.00)	76 (19.00)	173 (43.25)	78 (19.50)	53 (13.25)	2.83	1.04	ปานกลาง	3
7. การคมนาคมเข้าบ่อน้ำร้อน มีความสะดวก	20 (5.00)	87 (21.75)	187 (46.75)	68 (17.00)	38 (9.50)	2.96	.98	ปานกลาง	1
8. การบุกรุกในพื้นที่บริเวณบ่อน้ำร้อนเพื่อทำกิจกรรมและสิ่งก่อสร้าง	33 (8.25)	63 (15.75)	167 (41.75)	87 (21.75)	50 (12.50)	2.86	1.09	ปานกลาง	2
รวม						2.75	.74	ปานกลาง	

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = .74) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ การคมนาคมเข้าบ่อน้ำร้อน

มีความสะดวก ($\bar{X} = 2.96, S.D. = .98$) รองลงมาคือ การบุกรุกในพื้นที่บริเวณบ่อน้ำร้อนเพื่อทำกิจกรรมและสิ่งก่อสร้าง ($\bar{X} = 2.86, S.D. = 1.09$) และลำดับสุดท้ายคือ มีระบบการจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องลักษณะ และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.59, S.D. = .99$)

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X}	S.D.	แปลความ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาล	56 (14.00)	104 (26.00)	107 (26.75)	85 (21.25)	48 (12.00)	3.09	1.23	ปานกลาง	6
2. มีแผนการติดตามด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม	71 (17.75)	101 (25.25)	99 (24.75)	86 (21.50)	43 (10.75)	3.18	1.26	ปานกลาง	2
3. มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ของพื้นที่	63 (15.75)	108 (27.00)	119 (29.75)	74 (18.50)	36 (9.00)	3.22	1.18	ปานกลาง	1
4. มีตะแกรงสำหรับกรองขยะก่อนระบายน้ำทิ้ง	67 (16.75)	89 (22.25)	118 (29.50)	78 (19.50)	48 (12.00)	3.12	1.25	ปานกลาง	4
5. มีบ่อพักน้ำเสีย	72 (18.00)	84 (21.00)	114 (28.50)	78 (19.50)	52 (13.00)	3.12	1.28	ปานกลาง	4
6. มีระบบบำบัดน้ำเสีย	87 (21.75)	69 (17.25)	107 (26.75)	89 (22.25)	48 (12.00)	3.15	1.32	ปานกลาง	3
รวม						3.14	1.15	ปานกลาง	

จากตารางที่ 7 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ในด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14, S.D. = 1.15$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอันดับสูงสุดคือ มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างชัดเจนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ สะดวก ($\bar{X} = 3.22, S.D. = 1.26$) รองลงมาคือ มีแผนการติดตามด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.18, S.D. = 1.26$) และลำดับสุดท้ายคือ มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาล ($\bar{X} = 3.09, S.D. = 1.23$)

ตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในด้านภาพรวม

ภาพรวม	ระดับความพึงพอใจ			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ	3.11	.77	ปานกลาง	3
2. ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ	3.23	.96	ปานกลาง	1
3. ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า	2.83	.88	ปานกลาง	4
4. การจัดการด้านความปลอดภัย	2.62	1.03	ปานกลาง	6
5. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	2.75	.74	ปานกลาง	5
6. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	3.15	1.15	ปานกลาง	2
รวม	2.95	.65	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง ในด้านภาพรวม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95, S.D. = .65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ ($\bar{X} = 3.23, S.D. = .96$) รองลงมาคือ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ($\bar{X} = 3.15, S.D. = 1.15$) และลำดับสุดท้ายคือ การจัดการด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 2.62, S.D. = 1.03$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา จากแบบสอบถามปลายเปิดเป็นข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักท่องเที่ยว

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งคำถามปลายเปิด ซึ่งในการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเจนนับและหาค่าร้อยละ โดยนำเสนอ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 ข้อเสนอแนะความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1. ความสะอาดของรอบบริเวณและบ่อน้ำ	150
2. การปรับปรุงบ่อลวกไข่ให้มีมาตรฐานและเพียงพอ	63
3. ห้องน้ำควรสะอาดและเพียงพอมากกว่านี้	112
4. ควรมีห้องน้ำสำหรับคนพิการ	20
5. มีห้องอาบน้ำที่สะอาดหลังจากแช่ในบ่อแล้ว	38
6. ปรับขนาดของบ่ออาบน้ำรวมให้ใหญ่กว่านี้	45
7. ไฟฟ้าให้แสงสว่าง	102
8. ความปลอดภัยเพิ่มขึ้น	81
9. มีเจ้าหน้าที่ตรวจตรา และอำนวยความสะดวก	77
10. ชะยะเยอะ	130
11. การปลูกต้นไม้และดอกไม้เพิ่มขึ้น	90
12. ควรจัดระเบียบถังขยะและเพิ่มปริมาณถังขยะให้มากขึ้น	140
13. สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ	98
14. สุขาและมูลสุนัขเยอะ	85
15. จัดระเบียบร้านค้า	136
16. การซ่อมแซมและทำความสะอาดศาลา	97
17. มีที่เล่นสำหรับเด็กเพิ่มขึ้น	110
18. ที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอ	79
19. ควรมีร้านอิสลามมากกว่านี้	80
20. ควรมีป้ายบอกความลึก - ความร้อนของบ่อน้ำ	15
21. ควรมีคำแนะนำในการให้บริการต่าง ๆ	20
22. การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาความสะอาด	40
23. ปรับปรุงทางเท้าให้สวยงามสะอาดน่าเดิน	54
24. การโปรโมทการท่องเที่ยว	30
25. ที่วางสัมภาระมีน้อย	25

จากตารางที่ 9 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง พบว่า มีประชากรจำนวน 213 คน ไม่แสดงความคิดเห็นในการเสนอแนะคิดเป็นร้อยละ 53.25 และมีประชากรจำนวน 187 คน แสดงความคิดเห็นในการเสนอแนะคิดเป็นร้อยละ 46.75 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามปลายเปิด ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เมื่อพิจารณา พบว่า ควรปรับปรุงด้านความสะอาดของรอบบริเวณและบ่อน้ำ มีผู้เสนอ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ของผู้เสนอ และผู้แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ การมีป้ายบอกความลึก - ความร้อนของบ่อน้ำ มีผู้เสนอจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75 ของผู้เสนอ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ศึกษาความพึงพอใจของประชาชน ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา และข้อเสนอแนะและแนวทาง ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาที่บ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา โดยใช้ประชากรในการศึกษาคือ ประชากรที่มาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ที่ไม่ทราบขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ ยามานะ (Yamane, 1974) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน + 5 % ที่ขนาดประชากรมากกว่า 100,000 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผู้วิจัยจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) โดย ดำเนินการเก็บข้อมูล ในช่วงเดือน มีนาคม ถึงเดือน เมษายน 2553

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและใช้เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.50 เพศชาย ร้อยละ 38.50 มีอายุส่วนใหญ่ 21 - 30 ปี ร้อยละ 38.50 รองลงมา อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 29.58 อายุสูงกว่า 40 ปี ร้อยละ 17.75 อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 14.25 ตามลำดับ ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ ปริญญาขึ้นไป ร้อยละ 48.50 รองลงมา มัธยมศึกษา ร้อยละ 32.50 อนุปริญญา 61 คน ร้อยละ 15.25 และ ประถมศึกษาร้อยละ 8.75 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 56.00 รองลงมา รายได้ 10,001 - 15,000 บาท ร้อยละ 21.25 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 11.50 และรายได้ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 11.25 ตามลำดับ อาชีพ ส่วนใหญ่ อื่น ๆ ร้อยละ 34.25 รองลงมา รับจ้าง ร้อยละ 23.50 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 19.00 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 15.50 และอาชีพรับราชการ

ร้อยละ 7.75 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ นับถือศาสนา ศาสนาพุทธ ร้อยละ 84.25 รองลงมา ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 14.75 และน้อยที่สุดศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1

2. ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จังหวัดยะลา

ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11, S.D. = .77$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ น้ำพุร้อนที่ให้บริการ โดยการแช่หรืออาบน้ำแล้ว ไม่น่ากลับมาให้บริการอีก ($\bar{X} = 3.35, S.D. = 1.02$) และลำดับสุดท้ายคือ มีกระบวนการกรองเบื้องต้น เพื่อนำสิ่งปะปน เช่น ใบไม้ หรือวัสดุปนมากับแหล่งน้ำออกก่อนนำไปให้บริการ เช่น ตะแกรงกรองเศษใบไม้ที่ไหลปะปนมาจากแหล่งต้นน้ำ ($\bar{X} = 3.00, S.D. = 0.96$)

ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/สระว่ายน้ำ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23, S.D. = .96$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ พื้นผิวของวัสดุปูพื้นของพื้นที่ให้บริการเป็นพื้นผิวสัมผัสสหายาบ หรือวัสดุกันลื่น ($\bar{X} = 2.80, S.D. = .9312$) และลำดับสุดท้ายคือ บ่อแช่รวม มีการล้างทำความสะอาดบ่อไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ($\bar{X} = 2.61, S.D. = .98$)

ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83, S.D. = .88$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา และสุขภัณฑ์อยู่ในบริเวณที่มิดชิด มีสภาพดี ไม่ชำรุด ($\bar{X} = 2.90, S.D. = 1.01$) และลำดับสุดท้ายคือ มีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้ใช้บริการ มีการแยกสัดส่วนชาย - หญิง และมีสัญลักษณ์บ่งบอกชัดเจน ($\bar{X} = 2.74, S.D. = 1.06$)

ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.62, S.D. = 1.03185$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ มีโทรศัพท์พร้อมแจ้งเหตุฉุกเฉินที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา ($\bar{X} = 2.70, S.D. = 1.09$) และค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ มีบุคลากรที่มีความรู้ในการปฐมพยาบาล ($\bar{X} = 2.57, S.D. = 1.12$)

ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75, S.D. = .74$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ การคมนาคมเข้าบ่อน้ำร้อน มีความสะดวก ($\bar{X} = 2.96, S.D. = .98$) และลำดับสุดท้ายคือ มีระบบการจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องลักษณะ และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.59, S.D. = .99$)

ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14, S.D. = 1.15$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ

มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างชัดเจนและการทำกิจกรรมต่างๆ สะดวก ($\bar{X} = 3.22$, $S.D. = 1.26$) และลำดับสุดท้ายคือ มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกหลักสุขาภิบาล ($\bar{X} = 3.09$, $S.D. = 1.23$)

ด้านภาพรวม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, $S.D. = .65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับสูงสุดคือ ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ ($\bar{X} = 3.23$, $S.D. = .96$) และลำดับสุดท้ายคือ การจัดการด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 2.62$, $S.D. = 1.03$)

3. ข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

พบว่า มีประชากรจำนวน 213 คน ไม่แสดงความคิดเห็นในการเสนอแนะคิดเป็นร้อยละ 53.25 และมีประชากรจำนวน 187 คน แสดงความคิดเห็นในการเสนอแนะคิดเป็นร้อยละ 46.75 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามปลายเปิด ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เมื่อพิจารณา พบว่า ผู้แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ควรปรับปรุงด้านความสะอาดของรอบบริเวณและบ่อน้ำ และผู้แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ การมีป้ายบอกความลึก - ความร้อนของบ่อน้ำ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ คือ มีกระบวนการกรองเบื้องต้น เพื่อนำสิ่งปะปน เช่น ใบไม้ หรือวัสดุปนมากับแหล่งน้ำออกก่อนนำไปให้บริการ เช่น ตะแกรงกรองเศษใบไม้ที่ไหลปะปนมาจากแหล่งต้นน้ำ อยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องจากว่า บ่อน้ำร้อนเบตงเพิ่งได้รับการปรับปรุงสภาพการใช้งานในด้านต่าง ๆ จึงยังไม่พร้อมและสมบูรณ์เท่าที่ควรสอดคล้องกับการศึกษาของ วันทกาญจน์ สิวาโรฤทธิ์ และเอกกวีร์ วิณิชเขตคำฉนวน (2548, บทคัดย่อ) ได้สรุปว่าควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีจุดเด่น และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

2. ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ พบว่า บ่อแช่รวม มีการล้างทำความสะอาดบ่อไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์ อยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องจากว่าบ่อน้ำร้อนเบตงเพิ่งได้รับการปรับปรุง สภาพการใช้งานในด้านต่าง ๆ จึงยังไม่พร้อมและสมบูรณ์เท่าที่ควรสอดคล้องกับการศึกษาของ ก้องชาติ เลียงสมทรัพย์ (2549, บทคัดย่อ) ได้สรุปว่าปัญหาและอุปสรรคในการ

ห้องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความต้องการให้พัฒนาปรับปรุงแก้ไขการบริการห้องเที่ยวเชิงนิเวศ ความสะอาดเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การขาดการควบคุมดูแลความสะอาดอาจทำให้ชุมชนไม่สามารถใช้แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ได้

3. ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า พบว่า มีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้ใช้บริการ มีการแยกสัดส่วน ชาย - หญิง และมีสัญลักษณ์บ่งบอกชัดเจน อยู่ในลำดับสุดท้าย การสร้างห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าในแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว อันเนื่องจากการไม่แยกห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าชาย และหญิงเป็นโซนออกจากกัน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่พึงพอใจในการใช้บริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ กนิษฐทิพย์ ดิถีเพ็ง (2550, บทคัดย่อ) ได้สรุปว่า การที่นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวต่างกัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และลักษณะกลุ่มในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่ต่างกันส่งผลต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว

4. ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย พบว่า มีบุคลากรที่มีความรู้ในการปฐมพยาบาล อยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องมาจากว่าบ่อน้ำร้อนเบตงเพิ่งได้รับการปรับปรุง สภาพการใช้งานในด้านต่าง ๆ จึงยังไม่พร้อมและสมบูรณ์เท่าที่ควร การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวความใส่ใจกับการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ วันทกัญจน์ สีมาโรฤทธิ์ และเอกกวีร์ วินิจเขตคำณวน (2548, บทคัดย่อ) ได้สรุปว่า หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนควรร่วมมือกัน เพื่อศึกษาปัญหาตลอดจนหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

5. ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีระบบการจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลที่ถูกลักษณะ และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว อยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องมาจากว่า จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล ปิดเทอม และวันหยุดยาว เป็นจำนวนมากทำให้จำนวนขยะมีเพิ่มมากขึ้น และทำให้ถังขยะไม่เพียงพอ และทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดเก็บขยะเพียง 2 - 3 ครั้งต่อ 1 สัปดาห์ จึงเป็นสาเหตุในด้านนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ธัญญา พรหมบุญมย์ และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น (2549, บทคัดย่อ) ได้สรุปว่าคนส่วนใหญ่ในชุมชนรับรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว โดยเห็นว่าจะช่วยเสริมรายได้ให้กับชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็ตระหนักว่าการท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน

6. ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน พบว่า มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกหลักสุขาภิบาล อยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องมาจากบ่อน้ำร้อนเบตงเพิ่งได้รับการปรับปรุงสภาพการใช้งานในด้านต่าง ๆ จึงยังไม่พร้อมและสมบูรณ์เท่าที่ควร สอดคล้องกับการศึกษาของ ชันษา พรหมบุรุษย์ และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น (2549, บทคัดย่อ) ได้สรุปว่า ชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวแล้วระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองได้ ยังต้องอาศัยระยะเวลาและประสบการณ์ และควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนหรือเป็นที่เลี้ยง โดยมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ มาตรฐานการจัดการบำบัดน้ำเสียเป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาระบบนิเวศและทำให้การท่องเที่ยวกับชุมชนอยู่ร่วมกันได้

7. ความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ด้านภาพรวม พบว่า การรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นและเหมาะสมกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชนไปพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับวันทกาญจน์ สีมาโรดฤทธิ์ และเอกกวีร์ วินิจเขตคำณวน (2548, บทคัดย่อ) ได้สรุปว่าหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกัน เพื่อศึกษาปัญหาตลอดจนหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในแง่การตลาดและการบริหารจัดการ โดยหน่วยงานของรัฐบาลได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายหลักของอำเภอเบตงน่าจะให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มสตรี ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายรองเน้นการท่องเที่ยวโดยสามารถทำกิจกรรมได้ทั้งครอบครัวไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสตรี วัยรุ่น และผู้สูงอายุ นอกจากนี้ควรขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ โดยให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเตอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เน้นให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมสันทนาการ และได้พักผ่อนอยู่ในอำเภอเบตงอย่างมีความสุข นอกจากนี้รัฐบาลจะสามารถใช้ความต้องการที่แท้จริงจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และผู้เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จากการวิจัยเชิงปริมาณในการกำหนดนโยบายและสร้างกลยุทธ์ เพื่อการสร้างสรรค์งานโฆษณา

ประชาสัมพันธ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก และกลุ่มเป้าหมายรอง ซึ่งสื่อบุคคลเป็นอีกสื่อหนึ่งที่มีผลอย่างมาก เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวพึงพอใจ ประทับใจก็จะกลับมาเยือนตลอดจนบอกต่อ ๆ กันไป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อบทบาทในการกำหนดจุดมุ่งหมายการท่องเที่ยวอำเภอเบตงมากที่สุด นั่นคือ ทัศนคติไมตรีอันดีงาม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสะดวกในการเดินทาง สถานที่พัก เป็นประเด็นหลัก ๆ ที่จะกลายเป็นจุดขาย และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้ต่อไป และนอกจากนั้นสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือสถานทูตไทยในต่างประเทศ ซึ่งมีอยู่ทุกภูมิภาคทั่วโลก สมาคม องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแสดงบทบาทที่เด่นชัดในการนำเอาผลการวิจัยไปกำหนดกลยุทธ์การตลาด โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยกำหนดเป็นเครื่องมือการสื่อสารตลาดแบบครบเครื่อง (integrated marketing communication: IMC) ให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละประเทศ และควรมีการกำหนดมาตรฐาน และหนุนเสริมระบบการสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสายตรวจ ตำรวจท่องเที่ยว พนักงานรักษาความปลอดภัย ตลอดจนถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น กล้องวงจรปิด และระบบการตรวจคนเข้า - ออกเมือง ลดปัญหาความล่าช้าในการตรวจหนังสือเดินทาง การจัดหน่วยงานพิเศษเพื่อให้ความช่วยเหลือ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว และหน่วยงานของรัฐควรมีการกำกับดูแล ควบคุมความปลอดภัย จับกุมพนักงานขับรถรับจ้าง/ รถโดยสาร/ รถสาธารณะต่าง ๆ ในเรื่องของกรณีใบอนุญาตขับขี่ การปฏิบัติตามกฎจราจร การบริการ การขับขี่ด้วยความสุภาพ การเรียกเก็บเงินค่าโดยสารที่เป็นธรรม ไม่สร้างความรำคาญโดยการรบกวนพนักงานท่องเที่ยว เพื่อให้มาใช้บริการรถของตน เป็นต้น และควรฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศแก่พนักงานขับรถด้วย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐควรควบคุมดูแลในการที่พ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าแพงกว่าในราคาท้องตลาด เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว และควรจัดพื้นที่ขายสินค้าให้ชัดเจน และสนับสนุนคนไทยผู้เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ควรพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น โดยเฉพาะคนในพื้นที่ท่องเที่ยว พนักงานผู้ให้บริการนักท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจอันดี และทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศ ประทับใจ ควรมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และภาพลักษณ์ของอำเภอเบตง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ มาเยี่ยมเยือนอำเภอเบตง ให้มากขึ้น และเป็นช่องทางนำมาจากเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จากข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในแง่การตลาดและการบริหารจัดการ โดยหน่วยงานของรัฐบาลได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายหลักของอำเภอเบตงน่าจะให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มสตรี ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายรองเน้นการท่องเที่ยวโดยสามารถทำกิจกรรมได้ทั้งครอบครัวไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสตรี วัยรุ่น และผู้สูงอายุ นอกจากนี้ควรขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ โดยให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เน้นให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมสันทนาการ และได้พักผ่อนอยู่ในอำเภอเบตงอย่างมีความสุข นอกจากนี้จะมีอสังหาริมทรัพย์ที่ค้างมาแล้ว ควรสนับสนุนให้ช่วยกันดูแลรักษาชุมชนของตน ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นการรักษาสาธารณสมบัติของชาติให้ยั่งยืนต่อไป

2. ควรเผยแพร่ และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดแก่คนไทยว่าอสังหาริมทรัพย์ น่าใจโมตรี การยิ้มแย้มแจ่มใส มารยาทอันดีงามของคนไทย และวิธีปฏิบัติต่อแขกผู้มาเยือน ได้รับความชื่นชมสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก

3. ควรจัดให้มีป้ายสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศที่สำคัญ เช่น ภาษาจีน โดยป้ายสัญลักษณ์ริมทางควรสื่อความหมาย และแสดงออกถึงภาพลักษณ์ของสถานที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการจดจำ ใช้เวลาอันสั้นในการทำความเข้าใจ เพื่อสร้างความอบอุ่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว

4. ในส่วนของข้อมูลทางการท่องเที่ยวนอกจากจะใช้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อบุคคลแล้ว ควรจัดทำเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นแผ่นพับ จัดทำแผนที่ที่สมบูรณ์แจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถให้รายละเอียดได้ดี และใช้พกติดตัวนักท่องเที่ยวได้

5. ร่วมมือกับสมาคม ชมรมบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยวและแนะนำเส้นทางท่องเที่ยว/ โปรแกรมการท่องเที่ยวภายในอำเภอเบตง และสามารถเชื่อมโยงไปยังจังหวัดอื่น ๆ หรือประเทศใกล้เคียงได้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง

2. ควรศึกษาถึงแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเจาะลึกในรายละเอียดของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ทัศนคติ ความคิดเห็น และความต้องการที่แท้จริงอันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

4. ควรมีการศึกษาถึงความพร้อมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

5. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศต่อมาตรฐานในการให้บริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอำเภอเบตง

6. ควรมีการศึกษาอุปสงค์ อุปทาน และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของอำเภอเบตง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ
2. ควรศึกษาด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
3. ควรศึกษาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
4. ควรศึกษาด้านห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา/ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า
5. ควรศึกษาด้านการจัดการด้านความปลอดภัย
6. ควรศึกษาด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ

บรรณานุกรม

- ก้องชาติ เลี้ยงสมทรัพย์. (2549). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มาเที่ยว
จังหวัดนครราชสีมา. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- กาญจนา อรุณสอนศรี. (2546). ความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์
การเกษตรไชยปราการจำกัด อำเภอชัยปราการ จังหวัดเชียงใหม่. คณะเกษตรศาสตร์.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- การท่องเที่ยวออนไลน์. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.watphraphutthachai.com>.
_____. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
<http://www.watphraphutthachai.com/watphrabuddhachay/guide/guide3.htm>
_____. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://dit.dru.ac.th/home/023/travel/>
_____. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก [www.geog.pn.psu.ac.th/elearning/supit/](http://www.geog.pn.psu.ac.th/elearning/supit/ประเภทของการท่องเที่ยว.htm)
ประเภทของการท่องเที่ยว.htm
_____. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
<http://www.tourism.go.th/2009/th/board/view.php?id=45>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). ธารน้ำแร่เมืองแร่นอง. เอกสารประชาสัมพันธ์.
- กนิษฐทิพย์ คดีเพ็ง. (2550). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และความพึงพอใจของ
นักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (Homestay) ของตำบลไทยสามัคคี
อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- กุลแก้ว คล้ายแก้ว, ลัสดา ขาวิละ และอรนุช สืบบุญ. (2551). ความเป็นไปได้ในการจัดการที่พัก
สำหรับนักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์: กรณีศึกษาเรือนแพพิษณุโลก .
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2518). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตบางแสน.
- ชลธิชา เฟ่งพินิจ. (2550). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี.
สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- คู่ย์ ชุมสาย และณิพนัน พรหมโยธี. (2527). ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว *An introduction to*
tourism studies. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (2552). เข้าถึงได้จาก <http://www.cddweb.cdd.go.th/.../>

สรุปทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน%20(สายสุนีย์).pdf

ทวีศักดิ์ ทิพยมหิษฐ์. (2544). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา. คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏราชนครินทร์.

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์. (2536). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างประสิทธิผลของการนำนโยบายการให้บริการแก่ประชาชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ธัญญา พรหมบุรุษย์ และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น. (2549). การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2529). วิจัยทางการศึกษา. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ:

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุษบา สุธีธร, ภัสวดี นิตเกษรสุนทร. (2541). เจตคติและความประทับใจของชาวต่างประเทศที่ได้มาเยี่ยมประเทศไทย: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติในจังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

ประทุม สระทองยอด. (2547). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

เมตตาวินทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ประสาน กระแสสินธุ์. (2543). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลพระโขนง. ภาคนิพนธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ผู้จัดการออนไลน์. (2551). สพท. ลุยพัฒนาน้ำพุร้อนเชิงสุขภาพทั่วประเทศ โดย

ผู้จัดการออนไลน์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.boybdream.com/manager-news-content.php?newid=76181>

พรพรรณ เกิดในมงคล. (2542). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการของธนาคาร

ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน): ศึกษากรณีฝ่ายการต่างประเทศ 2 ศูนย์บริการการค้า

ต่างประเทศแหลมฉบัง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

เพ็ญลักษณ์ เกตุทัต. (2546). ทศนคติและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการ).

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ภนิตา ชัยปัญญา. (2541). ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมไร่นาสวนผสมภายใต้โครงการ
ปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว
ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล. กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มิศรา สามารต. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: บริษัท แอล.ที.เพรส จำกัด.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ห.ส.น.
ไทอนุเคราะห์ไทย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ฉบับแกระ.
วินิจ รังผึ้ง. ผู้จัดการออนไลน์. (2550). อ่างน้ำแร่แช่น้ำร้อนในเมืองไทย/วินิจ รังผึ้ง.
(ออนไลน์). (online).<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=136688>.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2532). ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน: ประชาชน
ข้าราชการและผู้นำรัฐบาล. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิรุฬ พรรณเทวี. (2542). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานกระทรวง
มหาดไทย ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วันทกาญจน์ สี่มาโรฤทธิ์, เอกกวีร์ วินิจเขตคำฉนวน. (2548). ศึกษาความเป็นไปได้ในการ
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: กรณีแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามไม่เป็นที่สนใจของ
นักท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บริษัท แอล.ที.เพรส จำกัด.
- ศศิรัตน์ ลอยประเสริฐ. (2552). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหาร
จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดร้อยปีสามชุก สุพรรณบุรี. ปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สนธยา พลศรี. (2548). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สายจิตร ลิงหเสนี. (2546). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- สิทธิชัย ชีวะโรต. (2552). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวดูธุรกิจการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา เขตอำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี. โปรแกรมภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุเทพ บุญคำ. (2542). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจจราจร ศึกษาเฉพาะกรณี: สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจันทบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุทธิ ปันมา. (2535). ความพอใจในลูกค้าต่อการบริการของธนาคารกสิกรไทยสาขาภาพสินธุ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2539). หลักรมคฤเทศก์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2549). สังคมวิทยาของกิจการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลักการพัฒนาสังคมและชุมชน. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.social.cru.in.th/>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะแมเราะ. (2551). ประวัติความเป็นมาของตาเนาะแมเราะ. บรรยายสรุปประจำปี 2551. อัดสำเนา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะแมเราะ. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.naewna.com/news.asp?ID=198808>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา. (2552). โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนเมืองเบตง. อัดสำเนา.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.publichot.com/forums/showthread.php?t=650710>
- อรรถพร หาญวานิช. (2546). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทัยพรรณ สุดใจ. (2545). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนผู้มาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

2. แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ 2) ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ 3) ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า 4) ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย 5) ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

3. กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความคิดเห็นที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถามและแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง ในช่องว่างที่กำหนด

4. ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจะนำไปใช้ในการวิจัย โดยนำไปวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง จะไม่มีผลกระทบต่อผู้กรอกแบบสอบถามแต่ประการใด ผู้วิจัยขอสงวนคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ หรือเติมคำในช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่า 20 ปี

2. 21 - 30 ปี

3. 31 - 40 ปี

4. สูงกว่า 40 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา

2. มัธยมศึกษา

3. อนุปริญญา

4. ปริญญาขึ้นไป

4. รายได้/เดือน

1. 5,000 - 10,000 บาท

2. 10,001 - 15,000 บาท

3. 15,001 - 20,000 บาท

4. 20,000 บาทขึ้นไป

5. อาชีพ

1. ค้าขาย

2. เกษตรกรรม

3. รับราชการ

4. รับจ้าง

5. อื่นๆ

6. ศาสนา

1. พุทธ

2. อิสลาม

3. คริสต์

4. อื่นๆ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว
บ่อน้ำร้อนเมืองเบตง

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ หรือลงในช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง	ระดับความพึงพอใจของผู้มาท่องเที่ยว				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ					
1. มีกระบวนการกรองเบื้องต้น เพื่อนำ สิ่งปะปน เช่น ใบไม้ หรือวัสดุปนมากับ แหล่งน้ำออกก่อนนำไปให้บริการ เช่น ตะแกรงกรองเศษใบไม้ที่ไหลปะปนมาจาก แหล่งต้นน้ำ					
2. น้ำพุร้อนที่ให้บริการโดยการแช่ หรือ อาบแล้ว ไม่น่ากลับมาให้บริการอีก					
3. มีน้ำใช้ที่สะอาด เช่น น้ำประปา หรือ หากใช้น้ำบาดาล หรือน้ำจากแหล่งน้ำ ธรรมชาติ ต้องไม่มีตะกอน ไม่มีสี และ ไม่มีกลิ่น					
4. วัสดุที่ใช้ในท่อส่งน้ำเหมาะสมกับ อุณหภูมิของน้ำและไม่ทำปฏิกิริยากับ สารแร่ธรรมชาติ*					

*หมายเหตุ

- อุณหภูมิน้ำพุร้อนต่ำกว่า 60 องศาเซลเซียส ควรใช้ท่อประเภท PVC, PE, PB หรือเหล็ก
- อุณหภูมิน้ำพุร้อนระหว่าง 60 - 80 องศาเซลเซียส ควรใช้ท่อประเภท PE, PB หรือเหล็ก
- อุณหภูมิน้ำพุร้อนสูงกว่า 80 องศาเซลเซียส ควรใช้ท่อประเภท PB หรือเหล็ก

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่ง ท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง	ระดับความพึงพอใจของผู้มาท่องเที่ยว				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อน้ำพุร้อน /สระว่ายน้ำ 1. บ่อ/ อ่างแช่ส่วนตัว มีการล้างทำ ความสะอาดบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ทุกครั้งหลังการใช้บริการ					
2. มีป้ายหรืออุปกรณ์บอกอุณหภูมิบริเวณ ที่ให้บริการน้ำพุร้อนและบริเวณแหล่ง น้ำพุร้อน					
3. บ่อแช่รวม มีการล้างทำความสะอาดบ่อ ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์					
4. มีแสงสว่างเพียงพอสำหรับบริเวณ ที่ให้บริการ โดยทั่วถึง					
5. พื้นผิวของวัสดุปูพื้นของพื้นที่ให้บริการ เป็นพื้นผิวสัมผัสหยาบ หรือวัสดุกันลื่น					
6. มีห้อง/ บ่อน้ำสำหรับผู้พิการหรือ ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ หากไม่มีควม มีการ ติดตั้งราวจับหรืออุปกรณ์อื่นเพื่อ ความสะดวก และปลอดภัย					

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่ง ท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง	ระดับความพึงพอใจของผู้มาท่องเที่ยว				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยน เสื้อผ้า					
1. มีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้ใช้บริการ มีการแยกสัดส่วนชาย - หญิง และมี สัญลักษณ์ บ่งบอกชัดเจน					
2. ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา และสุขภัณฑ์ อยู่ในบริเวณที่มีच्छิต มีสภาพดี ไม่ชำรุด					
3. ระบบถ่ายเทอากาศที่ดี ไม่รู้สึกร้อน อบอ้าว อับชื้น และ ไม่มีกลิ่นเหม็น					
4. มีแสงสว่างเพียงพอสำหรับบริเวณ ที่ให้บริการ โดยทั่วถึง					
5. วัสดุปูพื้นเป็นวัสดุพื้นผิวสัมผัสหยาบ หรือวัสดุกันลื่น					
6. มีห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา สำหรับผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ หากไม่มีควรมีการ ติดตั้งราวจับหรืออุปกรณ์อื่นเพื่อ ความสะดวก และปลอดภัย					

ข้อเสนอแนะ.....

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่ง ท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง	ระดับความพึงพอใจของผู้มาท่องเที่ยว				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย					
1. มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยทั้ง บริเวณทั้งในและนอกพื้นที่ให้บริการ น้ำพุร้อน					
2. มีห้องพยาบาลและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้งานได้ตลอดเวลา ที่ให้บริการ					
3. มีบุคลากรที่มีความรู้ในการปฐมพยาบาล					
4. มีโทรศัพท์พร้อมแจ้งเหตุฉุกเฉินที่พร้อม ใช้งานได้ตลอดเวลา					
5. การติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงที่มี ประสิทธิภาพและพร้อมใช้งานได้ ตลอดเวลา					
6. มีระบบป้องกัน และเตือนภัยที่มี ประสิทธิภาพ และพร้อมที่จะใช้งาน					

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่ง ท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง	ระดับความพึงพอใจของผู้มาท่องเที่ยว				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม					
1. การขุดเจาะและการสูบน้ำเพื่อการใช้ ประโยชน์ใด ๆ ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติน้ำบาดาล					
2. ถึงขยะบริเวณพื้นที่ให้บริการมีจำนวน เพียงพอ มีสภาพดี มีคิซิค ไม่ส่งกลิ่น หรือ ทำให้เสียทัศนียภาพ					
3. มีระบบการจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลที่ ถูกสุขลักษณะ และไม่รบกวนกิจกรรมการ ท่องเที่ยว					
4. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมีรูปร่างและสี ที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และ ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
5. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยว					
6. สภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติ บริเวณโดยรอบ					
8. การคมนาคมเข้าบ่อน้ำร้อน มีความ สะดวก					
9. การบุกรุกในพื้นที่บริเวณบ่อน้ำร้อน เพื่อทำกิจกรรม และสิ่งก่อสร้าง					

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่ง ท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง	ระดับความพึงพอใจของผู้มาท่องเที่ยว				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของ พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
1. มีการจัดการน้ำเสียที่ถูกหลักสุขาภิบาล					
2. มีแผนการติดตามด้านผลกระทบ สิ่งแวดล้อม					
3. มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ อย่างชัดเจนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ สะดวก					
4. มีตะแกรงสำหรับกรองขยะก่อน ระบายน้ำทิ้ง					
5. มีบ่อพักน้ำเสีย					
6. มีระบบบำบัดน้ำเสีย					

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางแก้ไขความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อน เมืองเบตง

1. ท่านคิดว่าควรปรับปรุงสิ่งใดเพิ่มเติม

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....

2. ปัญหาที่ท่านพบเจอเมื่อมาท่องเที่ยว คือ

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....

3. ท่านคิดว่ารูปแบบและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในอำเภอเบตง ควรเป็นอย่างไร

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....

